

prosjekt. Dette utløste følgende bemerkning fra en av pådriverne, O.G. Kværneland: «Det hjelper ikke at pynte sig med den skjøne Titel Diplom Ingeniør naar det Praktiske Skjøn og Erfaring mangler». Etter nye utgreiinger og utallige diskusjoner ble det 3.mars 1914 gitt endelig klarsignal for utbygging av Fotlandsfossen.

Fra tanke til handling

Fra det første initiativ ble tatt til endelig vedtak forelå hadde det gått seks turbulente og spennende år. Men da kommunen endelig hadde bestemt seg, skjedde tingene med rekordfart. Arbeidet med dammer og kanaler, vei til kraftstasjonen og selve stasjonen med turbin, generator, transformator, kraftlinje og fordelingsnett skjedde parallelt, og på ett år var det hele ferdig. Arbeidslederen - Torkel Undem - var en særdeles praktisk mann som fikk arbeidet til å gå både fort og godt. «Vestlandsposten» skrev da også i 1914 at han hadde lagt for dagen «en usedvanlig dyktighet.» Turbin og regulator ble levert av Myrens mek. Verksted for kr 11600,-, mens generatoren som kom fra Siemens-Schuckert, «kosta umlag tri gonger so mykje, kr 34000,-».

Slitsom transport

For å danne seg et bilde hvordan det var å få på plass en generator i den tiden i forhold til i våre dager, hør bare på denne skildringen (av Ola Barkved): «Generatoren vog 5,4 tonn og var i ein stor kasse som skulle fraktes frå Bryne til Fotland. Det var litt snø, og tre hestar drog generatoren på ein slede til kyrkjebakken. Der fekk hestane beite. Så spente dei

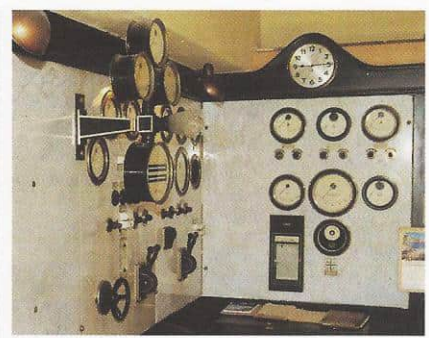
føre ti hestar i to rekkjer, og attåt var dei femten - tjue mann. Men hestane drog dårleg saman, rykte og reiv, sparka og spente, så skoklane gjekk av. Så skifta dei inn nye skoklar, men det gjekk like gale. Men arbeidsformannen visste råd. Med to seksskorne taljar og eit lass med tau drog dei seg 30 - 40 meter oppover om gongen. Langs vegen fordelte mennene seg, og dei ropa og skreik frå den eine til den andre kvar gong det var ugreie med lasset, så hestane laut stansa. I titida om kvelden var dei komne litt sønnafor kyrkja. Dagen etter var dei tøve, så dei ikkje kunne bruka sleda, men måtte få ei stor vogn frå Ålgård. Den dagen brukte dei seks hestar, og om kvelden sto generatoren utafor kraftstasjonen.»

To dagar på eit vegstykkje som ein bil ville brukt 20 minutt på idag - det er den gamle og den nye tid!

Lysfesten

Pinseften 1915 hadde det samlet seg mye folk i sentrum. Det ble gitt uttrykk for såvel store forventninger som sunn skepsis. Ville det svære beistet av en generator som både folk og hester nesten hadde slitt livet av seg for å få på plass virkelig lage strøm? Kunne slike nymotens greier - pådyttet lokalsamfunnet, og det enda til av akademikere - virkelig være til velsignelse? Men strømmen ble satt på, og alt fungerte som det skulle. Fotland kraftstasjon var i drift!

Det elektriske lyset strålte utover menneskemengden på Time stasjonsområde, og om kvelden ble det avholdt stor lysfest. «Det var som eit eventyr», husker en av dem som

Kontrolltavlen, eller «vaktbua» som den ble kalt, i Fotland kraftstasjon

bare var småguttene da Time fikk strøm: «Då ljosa blei tende på stasjonen fortøna det heile seg som ei Soria Moria verd. Den veldige ljossstyrken gjorde inntrykk. At dei svarte leidningane høgt oppe i lufta var kanal for slikt eit ljosglimmer, var meir enn ein gutehjerna kunne fatta.»

Da kraftverket fylte 40 år i 1955 skrev Arne Espeland en prolog som i levende ordelag skildrer gamle dagers slit, og overgangen til den nye tid. Historien om gutten som så det elektriske lyset for første gang fremkaller tanker som er treffende formulert i et av versene:

«Kvifor vart vi
dei utvalde
til å tauma den krafta
som ovrar seg
i straum og foss,
og ikkje dei millionar
menneske som levde
tusener på tusener år
før oss?»

Gummiblykabel og
gummiledninger for
skipsanlegg

SIEMENS
NORSK AKTIESELSKAP

HUSCENTRALER

SIEMENS-SCHUCKERT

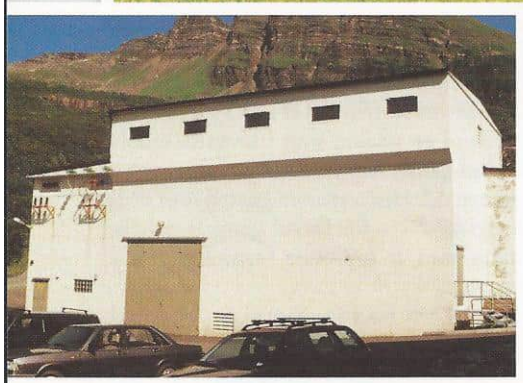
Den transportable
Sveiseomformer
i vår anerkjente
sammmentrengte konstruksjon

Fremragende sveiseegenskaper
Enkel elektrisk regulering
Stort reguleringsområde
Høi virkningsgrad
Små tomgangstop
Allsidige anvendelsesmuligheter
Robust konstruksjon

Våre sveiseomformere anvendes ved
et stort antall bedrifter i Norge

Siemens Norsk Aktieselskap

Helleren Kraftstasjon
(innfelt) med den gamle
rørgaten, bygget i tre.

Hålogaland Kraft, tidligere Sør-Troms Elforsyning A.S. har ti kraftstasjoner i drift. Alle fjernstyres idag fra Helleren kraftstasjon i Grovfjord. Avdelingen i Helleren, med produksjonssjef Geir Haukebø i spissen, har ansvaret for drift og vedlikehold av alle anleggene.

Ho av kraftstasjonene befinner seg i umiddelbar nærhet og i samme vassdrag - Skoddeberg kraftstasjon øverst og Helleren kraftstasjon helt nede ved sjøen. Helleren består av et gammelt anlegg fra 1958 og et nyere, bygget i 1988. Det gamle anlegget ble restaurert i samarbeid med Trondarnes Distriktsmuseum og Skånland Museum, og danner kjernen i Helleren Tekniske Museum. Kraftstasjonen er en severdighet på grunn av alder, konstruksjon og dimensjon, og er ett av to gjenværende i landet. Det andre aggregatet er fortsatt i drift ved Mellomfoss Kraftverk tilhørende Hålogaland Kraft. Siemens i Trondheim var sterkt engasjert under byggingen av både Skoddeberg og Helleren idet apparatanleggene ble levert av Proton.

Tinfos-generator

Til den gamle generatoren (ikke Siemens) og turbinen i Helleren knytter det seg en

egen historie: Da Tinfos i Notodden hadde bygget ny kraftstasjon i 1955 var dagene talte for den gamle stasjonen Tinfos I som hadde produsert strøm siden hundreårsskiftet. Aggregatene med turbiner fra 1907 ble avertert til salgs nærmest som skrapjern og til spottpris. Annonsen sto også å lese i Harstad Tidende og fanget straks folkene i Grovfjords oppmerksomhet. Nå så man muligheten til å skaffe seg billig maskineri. De gamle aggregatene ble solgt og to av dem havnet i Sør-Troms, det ene i Gausvik (Mellomfoss Kraftverk) og det andre i Grovfjord.

Strabasjøs flytting

Geir Haukebø forteller levende om strabasene forbundet med det som skjedde etter besiktigelsen av maskinene på Tinfos som i seg selv bød på overraskelser: Uventet store dimensjoner og i heller dårlig stand, nedrustet og slitt. Men entusiastene fra Grovfjord lot seg ikke

stoppe. Sammen med folk fra Tinfos ble maskinene demontert og klargjort for transport. Ingen lett affære - bare rotoren veide 20 tonn! Transporten foregikk med jernbane via Sverige til Narvik. Så videre med militær transport frem til et skur, satt opp ved Skoddeberg. Så fulgte mange måneder med rustbanking og oppussing. - Folkene her i Grovfjord med den legendariske maskinsjefen Leiv Bertheussen i spissen gjorde skikkelig arbeid, sier han. - I november 1958 gikk maskineriet i drift og produserte strøm helt frem til 1988 uten nevneverdige problemer.

Apparatanlegg fra S/T

Geir Haukebø, som selv var ansatt i Siemens Trondheim fra 1975 til 1980, forteller at apparatanlegget på Skoddeberg var Julius Ormbergs debutanlegg. Senere tegnet han også apparatanlegget for Helleren.

Under rundgangen får vi også se proto-

Grovfjordanleggene og
Helleren kraftverksmuseum:

Et vindu for Proton apparatanlegg

Tekst & Foto: Gunnar Friedl

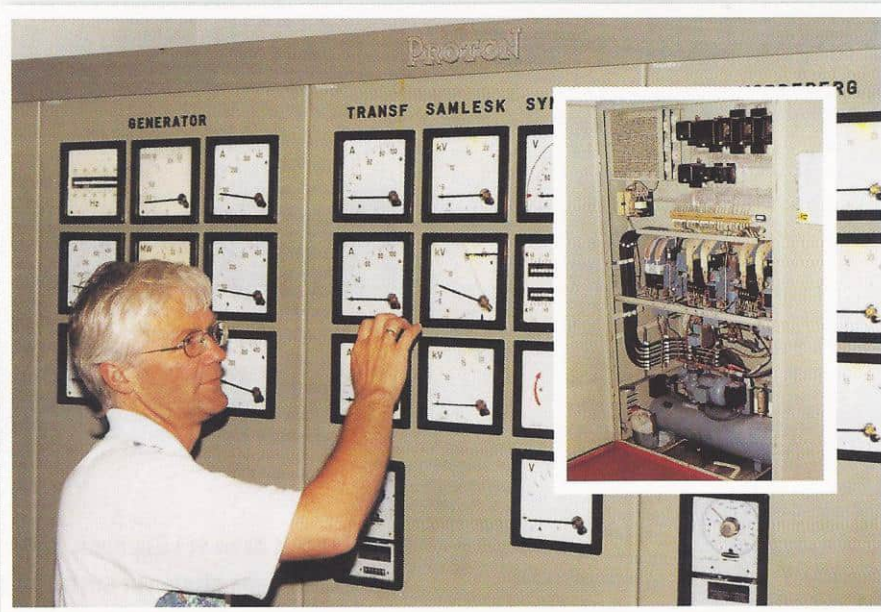
koller og dokumentasjon for apparat-anleggene, de fleste tegninger ganske riktig signert Julius Ormberg 1952. Men - er det ikke?? Jo så menn, på tegningene til styreskapet for elektrisk generatorbremse står Je's signatur.

Geir bekrefter at Tor Jemtland også var sterkt engasjert i anleggene i Grovfjord og tilbragte en god del tid på Hellenen.

Kraftverkshistorie

Idag fremstår den gamle kraftstasjonen i nyoppusset stand, lekker og innbydende, ledsaget av den jevne duren fra den nye stasjonen som ligger vegg i vegg. Utenfor kan man besiktige den 180 meter lange rørgaten mellom Saltvann og stasjonen. Rørgaten er bygget i tre og har en diameter på 2,5 meter.

Hele anlegget forteller den besøkende om et stykke norsk kraftverkshistorie og de menn som sto bak. Museet ble åpnet i 1995 og et besøk kan absolutt anbefales!

Bestyrer Geir Haukebø foran Proton-tavla, designet av Julius Ormberg i 50-årene. Ved siden av styreskap for elektrisk bremse, konstruert av Tor Jemtland.

Fjellheisen i Tromsø

Tekst : Gunnar Friedl

«Fløya har i alle år vært et kjært utfartssted for tromsøværingene, for de spreke vel og merke, for det er ingen «søndagstur» å ta fatt på den bratte skråningen opp til Storsteinen hvor endestasjonen til heisen er plassert. Påsken innledet imidlertid en ny æra i Fløyas historie. Da krydde det av gamle og unge der oppe, og alle de som hadde sverget på at ingen skulle få lure dem opp i heisen, måtte kapitulere da finværet kom. Og køen foran billettluken vokste for hver dag. Selv heisens far, banksjef Anton Jacobsen på 86 år, sto sin time i kø annen påskedag for å komme opp på fjellet.»

En tur med fjellheisen i Tromsø er en luftig og spennende opplevelse. Stokmo Foto AS

Siemens- maskineriet står idag slik det ble montert i 1961, men i nyoppusset stand og klar til å hjelpe til i nødens stund. Foto:Bjarne Jæger

Dette skrev Johan Grønning i Siemens Intern våren 1961 da fjellheisen i Tromsø ble åpnet. En robust Siemens sleperingsmotor på 120 kW sørget for trekraften med hydraulisk overføring til det store heishjulet. Hastigheten ble regulert i fire trinn med maksimal gondolhastighet på 5,5 m/sek. Øvre stasjon ligger 420 meter over havet og turen opp tar vel

4 minutter. Det betyr at heisen kan befordre 300 passasjerer i timen hver vei. Alt start- og reguleringsutstyr med instrumenter var også av Siemens fabrikat, levert gjennom A/S Anleggstransport i Oslo. Motoren var stemplet 380 Ampère, men under storrushet i påsken '61 var belastningen helt oppe i 485 Ampère, så den måtte nok ha hatt skjulte krefter den

karen. I mellomtiden har fjellheisen blitt modernisert og bl.a. fått ny motor. Men Siemens-anlegget står klart til å overta driften hvis det nye anlegget skulle svikte. Anlegget står i nyoppusset og førsteklasses stand og kan når som helst bringe folk i sikkerhet hvis uhellet skulle være ute.

Finn Abrahamsen

Rallar og generatorspesialist

Tekst: Gunnar Friedl

Etter 51 og et halvt år i Siemens, for det meste på reisefot, slo Finn Abrahamsen seg til ro i 1994. Hans hjerte var knyttet til generatorer, og hans lange erfaring ga ham status som garantimontør for store generatorer, en stor tillitserklæring fra Tysklands side. Men aller best likte han seg i Sundsfjord, et anlegg han besøkte 20 ganger.

Allerde som 16-åring kom Skotfoss-gutten Finn til Siemens i håp om å komme i elektrikerlære. Han ble hjelpearbeider og fikk senere løfte om lærlingeplass på betingelse av at han først dro til Sauda-sjøen på et større anlegg.

Skrev under kontrakten selv

Norge var okkupert og Finn hadde allerede fått føle krigen på nært hold, både på Herøya og på Rjukan. Derfor var foreldrene slett ikke begeistret for at han ville dra, så faren nektet å skrive under søknaden om kontrakt. - Det ble til at jeg skrev under selv, sier Finn.

Etter krigen fullførte han læretiden, arbeidet om dagen og klokka seks hver dag var det å sette seg på skolebenken. Han avla prøven, ble montør og deretter overmontør. - Det ble det bråk av, minnes Finn. - Klubben ville ikke høre snakk om at noen skulle skille seg ut fra den øvrige montørgjengen og enda til forsynes med en slik tittel! Siden ble han formann, servicetekniker og senioringeniør. - Den tittelen ble jeg veldig stolt av, røber han men legger til at av alle de æresbevisninger han har mottatt - her inngår såvel Norges Vels medalje og plaketter fra Siemens for 40 års tjeneste - rangerer

I 1993 var Finn hos Kongen for å motta fortjenestemedaljen

H. M. Kongens fortjenestemedalje og gullklokken som han mottok etter femti år høyest av alt.

Med trikk til arbeidsplassen

Finn Abrahamsen tenker med et visst vemod tilbake på læretiden. - Vi kjørte blåtrikk rundt i byen og hengt opp lysreklamer. Det var mange undrende blikk fra medpassasjerene da vi, med Kulo-bunter over skulderen stablet de store

neonbokstavene, samt gardintrapp inn på den åpne plattformen på tilhenger'n. Vi startet dagen kl 7.30 og drev på til kl 17, lørdag til kl 13. Ukelønnen var kr 40,- og hybelleien kr 40,- i måneden.

Montørprøven avla jeg i 1948, dagen etter bedriftens 50-års jubileum. Fikk hjelp under forberedelsene av legendariske formann Mortensen, som til gjengjeld forlangte at vi måtte pusse opp badet hans. Dessuten forventet han en flaske dram som takk for hjelpen.

Fra 1949 bar det ut på anlegg igjen, og det er ikke få stasjoner som etter hvert fikk besøk av Finn. Han har et Norges-kart hvor alle stedene han har vært er plottet inn.

Båtliv og fiske er det Finn liker best

Der står markørene tettere enn spiker på en fakirs spikerbrett - fra Agder i sør til Kirkenes i nord. Røssoga, Åbjøra, Bjørnevatn, Saugbrug, Bardufoss og Ulven var blant de første anleggene.

På Lillehammer, under montasje på Mesna kartongfabrikk i 1952, møtte han sin kone, som han etter hvert fikk fem barn med.

Berlin- opphold

Etter sitt første to måneders opphold i Dynamowerk i Berlin våren '54 fulgte montasjeoppdrag på Hogstad, Hafslund, Svælgfos, Solbergfoss, Håverstad og Bagn i Valdres. På nytt dro han til Berlin i tre uker for å bivåne ferdigstillingen av fasekompensatorene til Tegneby. Fasekompensatorer ble etter hvert en av Finns spesialiteter.

Under montasjen på Flesaker skjedde det en kraftig eksplosjon da en kollega la ut en skillebryter på 20 kV med full last.

- Alt ble støv og begge to ble blåst ut gjennom dørene, forteller han.

Finn Abrahamsens erfaringer og kunnskaper kom også Siemens til gode da T-banen i Oslo skulle settes i drift i midten av 60-årene.

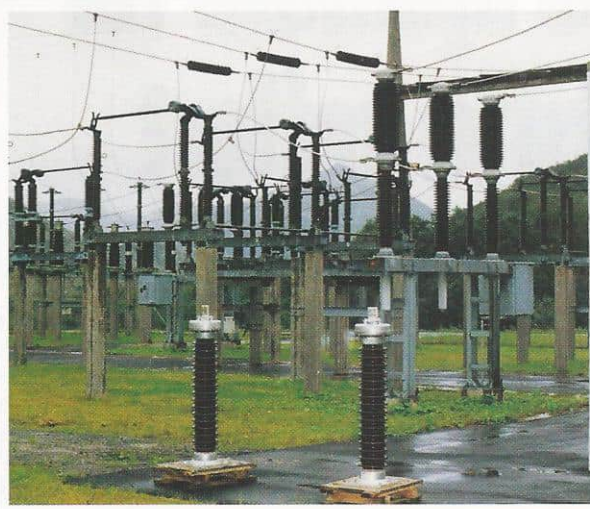
- Monterte selv Hasle, og sammen med Anders Hundsnes var jeg ansvarlig for idriftsettelsen. Husker jeg sto vakt på Tøyen da Kongen foretok den offisielle åpningen som passasjer på det første toget.

SF 6 - instruktør

Fra 1975 skjedde et skifte i Finn Abrahamsens arbeide, idet SF 6-brytere for 145 - 400 kV ble tatt i bruk innen kraftforsyning. Det ble mange turer til Berlin for ham, og etter hvert ble han fast instruktør innen denne teknologien både for egne kolleger og for kunder.

Generator-oppretting

- Jeg var visst den første i Norge som fikk lov til å montere store vannkraftmaskiner i Norge etter krigen, sier han og legger til at det var et hyggelig avbrudd når han i de seinere årene ble tilkalt for å foreta oppretting eller revisjon på generatorer.

Fra Sundsfjord-anlegget idag

Til Sundsfjord

Sundsfjord er det anlegget Finn liker best å snakke om. Ikke rart når han tilsammen besøkte stedet 20 ganger, ikke bare for å fore-

Hønefoss kraftverk 1958. Finn Abrahamsen på sjekkerunde.

ta anleggsarbeid, men også benytte anledningen til å fiske laks. Han er glad i å fiske, og i Sundsfjordelva tok han sine største, betror han oss. Første besøk var i 1967 da han skulle foreta generatorrevisjon. - Jeg kom til

ke med det de får seg servert, vet du. Jeg ble glad i dette stedet, nordlendinger er jo usedvanlig omgjengelige mennesker - ikke som folk på Sørlandet eller oppe i de trange daler, smiler han.

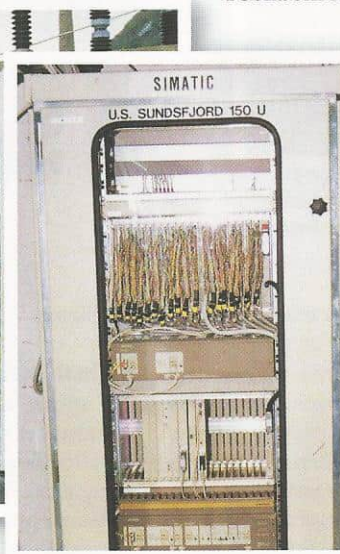
I boka om Sundsfjord Kraftlag har Finn

Abrahamsen blitt omtalt i et eget kapittel. I dette sier husmor på anlegget bl.a.: « Han Abrahamsen som har kommet og gått her næsten siden tidenes morran e' en hyggelig og svært så kunnskapsrik kar. De' ikkje han veit' e' ikkje verdt å vite. Dessuten ælsk' han å fesk laks i ælva.»

Å fiske er fremdeles Finns triveligste fritidssysel, særlig når han legger ut fra land i båten sin ute ved Son. Der vanker det

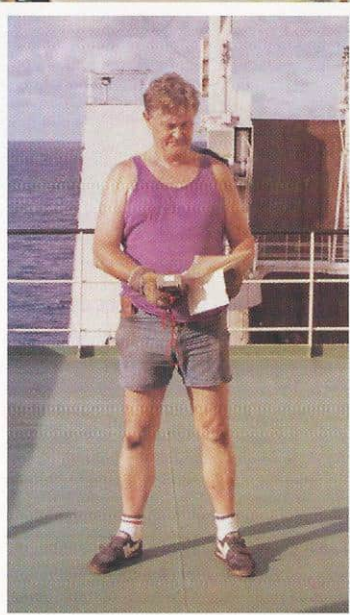
både torsk, sei og makrell - en sjørrett slenger det også iblant.

Vi ønsker rallaren og fangstmannen Finn fortsatt: «skitt fiske!»

Bjørn Lindahl ved kontrollpulten ombord på Ross Rigg.

Etter bording av en drivende Wilhelmsenbåt utenfor Sydamerika studerer Bjørn tegninger som kan være til hjelp ved reparasjonen.

Bjørn Lindahl

Bare hjemom for å skifte koffert

Tekst: Gunnar Friedl

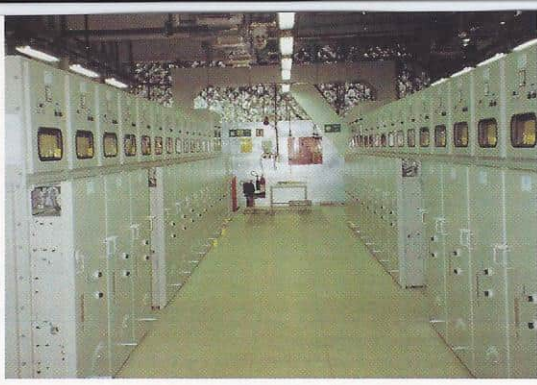
Det hender fremdeles at telefonen ringer fra båter som har fått trøbbel med det elektriske anlegget et sted ute i verden, forteller Bjørn Lindahl. - Jungeltelegrafen har vært i sving og via en del omveier havner henvendelsen omsider til meg som de mener må kunne ordne opp i problemene. - Artig, etter mange år som pensjonist, at de husker meg, og på en måte forstår jeg det. På alle de stedene jeg kom, prøvde jeg å få kontakt med nøkkelpersoner jeg visste ville ha betydning for gjennomføringen av mine oppdrag, og straks notere telefonnummeret deres. Det hjalp meg seinere til å løse våre

problemer raskt når de oppsto.

Hjelp til selvhjelp

En annen ting jeg lærte er at den ene tjenesten er den andre verd. Derfor prøvde jeg alltid å gi en håndrekning til dem som trengte det. Spesielt under mine mange år i Polen var gjensidig hjelp en forutsetning for å kunne utføre arbeidet i det hele tatt. Byråkratiet under kommunistregimet var enormt, uten gode forbindelser på verftet og i ledelsen ble det ingen fremdrift. Armoden var stor i Polen under unnakstilstanden i 1981-82, folk hadde nesten ing-

enting. To ganger pakket jeg bilen full av varer før jeg dro avsted fra Norge, det var smør, ost, pålegg, mel, sukker osv. Da ble det fest i Gdynia, skal jeg si. Arbeidskolleger kom til mitt hjem sammen med sine koner og selv ble jeg invitert hjem til dem. Alle koste seg med gavene, og selvfølgelig måtte alt krympes i rikelige mengder vodka. Ikke rart at Bjørn raskt kommer inn på Polen-oppholdet. Gjennom mange år - fra '68 til '82 - tilbragte han mye av tiden sin der nede. Selv sier han: - Polen var mitt annet hjemland! Bjørn startet opp på installasjonsavdeling-

Høyspentfordelingene ombord på Ekofisk

en i Oslo under Trygve Kristiansen. Avdelingen befattet seg bl.a. med beregning av skipsinstallasjoner. Utprøving av skipstavler i fabrikken i Trondheim hørte også med, og senere ble han med på idriftsettelse ombord.

Oppdrag i Polen

Til Polen gikk første tur i 1968 og gjalt serviceoppdrag på vinsjer ombord i russiske båter. - Språkproblemene var enorme, husker jeg. Var glad hver gang jeg kunne hugge tak i en som forsto litt tysk eller engelsk. Siste dagen i Gdynia var kritisk idet vi ble arrestert av Milizia, så vi var glade neste dag da vi fløy til Warszawa. Jeg skulle direkte til Hamburg på serviceoppdrag, men forsinkelse gjorde turen lengre-via London og Bremen, men frem kom jeg, utførte jobben og dro hjem lørdag før Palmesøndag. Fint med påske hjemme, tenkte jeg, men ved frokosten neste morgen ringte telefonen; jeg måtte øyeblikkelig reise til Rouen - billettene lå klar på Fornebu. Det var bare å hente frem ny koffert og dra av gårde igjen.... Året etter kom de store ordrene på elektrisk utstyr til bulkbåtene for Klavenes og Bjørn ble stedfast og ansvarlig for alle Siemens' installasjoner ombord. Elektropakken omfattet alt fra generatorer til fjernstyring-er og telefoner.

Språkproblemer

- Etter hvert lærte jeg å forstå det viktigste som ble sagt, og gjøre meg forståelig på polsk.

Jeg gjorde tingene på min egen måte uten å blande inn byråkratiet og hierarkiet. Det ble stjålet og ødelagt mye verktøy og utstyr, så jeg lagde mine egne rutiner for kjøp og lagerhold og førte dagbok hver neste dag over alt som skjedde. Det skal jeg si kom til nytte mang en gang under oppvaskmøter, fordi uten dokumenta-

sjon kom man ingen vei.

- På et møte en gang ble jeg mektig irritert fordi tolken ikke forklarte noe. Men på fjesene rundt bordet forstod jeg at alle unnskyldte seg mens de skulde bort på meg. Jeg slo i bordet, reiste meg og sa at dette ville jeg ikke ha noe av. Så tok jeg sakene mine og gikk. Ble oppkalt til sjefen neste morgen, og enden på visa var at jeg senere fikk skikkelig tolk.

Raske avgjørelser

Måtte ta avgjørelser på flekken, mange ganger, også vanskelige spørsmål hvor jeg egentlig ikke følte meg bemyndiget. Da sa verftsjeften: «Er ikke du Siemens-direktøren her kanskje?» Dermed var saken grei. Ofte følte det tungt å hankses med byråkratiet og de slette leveforholdene. Når jeg gikk ombord i ferga til Ystad på vei hjem og igjen kunne trekke pusten i frihet var det som om et åk ble tatt fra skuldrene. Den positive siden var utfordringene i jobben og gleden ved å få ting gjort. Dessuten alle de fine vennene jeg fikk der nede. Kjernekarer og flinke var de, mange av dem som jobbet som ingeniører og montører på shipyarden. Når jeg tenker tilbake på Polen-tiden idag er det stort sett de lyse sidene som trer frem, alt det andre er glemt.

Oljerigger

Da skipsoppdragene begynte å ebbe ut ble det oppdrag om bord i oljerigger, forteller Bjørn. Først idriftsettelsen av Ross Rigg ved Framnæs i Sandefjord. Så Ekofisk A,B og C, Oseberg C og til slutt Snorre-plattformen. Innimellom kom det stadig henvendelser for å få hjelp til anlegg som av en eller annen grunn sto eller hadde havarert. Da var det bare å hente kofferten og dra av gårde, uansett hvor det var på kloden. - Var som oftest henvist til meg selv når problemer oppstod, men selvstendighet var jeg jo blitt vant med. Slik var nå en gang dette livet. Når jeg kom frem til stedet møtte jeg

ofte utålmodige folk med holdninger som: «Jaså, er du fra Siemens? Det utstyret deres er noe dr... alt sammen.» Utrolig hvor fort stemningen kan snu seg mot et firma så snart noe går galt. Men etter at alt var bragt i orden ble tonen fort en annen: «Bli med inn i lugaren, så tar vi en prat.» Flasker kom frem, forbrødringen var i gang og verden for øvrig o.k. igjen. En gang ble jeg sendt til Sydamerika for å gå ombord i en Wilhelmssen-båt som lå og drev utenfor kysten av Brasil. Flyt til Pernambuco via Paris. Deretter tre timer med losbåt ut til en annen linjebåt. Etter et døgn seilas med denne

Skipstavlene til båtene i Polen ble stort sett produsert på lisens ved Elmor i Gdansk. Her inspiserer Egil Blix fra Klavenes en tavle sammen med Bjørn Lindahl.

fant vi omsider båten. Den lå og drev med strømmen, livløs og uten lys. Fikk etter hvert begge hjelpemotorene i gang igjen og båten til havn.

Wenn jemand eine reise tut....

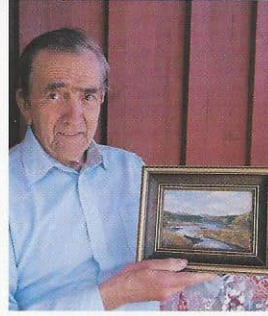
Da jeg skulle hjem, var det ingen plass for meg på flyet fra Pernambuco til Rio. Helt umulig! Etter at endel grønne sedler hadde skiftet eiere, var det pluselig blitt plass, og jeg kunne spasere ombord. Men vel ankommet Gardermoen, så var kofferten borte.....og her sto familien og trippet, for vi skulle dra på tur til Spania dagen etter. Men kofferten dukket opp og ble sendt til Gardermoen. Så kom vi oss av gårde på feriereise, denne gang med charterfly - gjeitt om jeg fikk klaustrofobitendenser, jeg som dagen før hadde sittet og breiet meg på beste klasse på flyet hjem fra Rio. Slik var i grunnen min tilværelse som reisende servicemann og idriftsetter. Gjennomsnittlig hadde jeg 240-250 reisedøgn i året, med en topp på 296! Godt at jeg hadde en så forståelsesfull og snill kone hjemme, hun måtte jo ta hovedansvaret for oppveksten til våre barn nesten helt alene. Nå koser vi oss hver dag sammen med barnebarna, og nyter tilværelsen hjemme med hus og have i Fredrikstad, og hytta vår ved sjøen. Men... fremdeles ringer telefonen.

Snorre-plattformen var den siste oljeriggen Bjørn Lindahl var beskjeftiget på. Her er riggen fotografert i motlys etter solnedgang.

Asbjørn Nordmark

Lommekjent innen norsk industri

Tekst og foto: Tor-Odd Vist

Maleriet som Asbjørn setter mest pris på malte han ved Follsjøen i Hommelvik en sensommerdag i 1949.

En av dem som har fått med seg utviklingen i Siemens helt fra begynnelsen av krigen og praktisk talt fram til i dag er Asbjørn Nordmark. Her gir han oss noen glimt fra sitt 42 år lange yrkesliv.

Mi sitter på en lun veranda på toppen av Møllebakken, omgitt av et utall forskjellige planter, busker og trær, og med utsikt over mesteparten av Trondheim, tre gubber, og prater om gamle dager. Vi er hjemme hos Kari og Asbjørn Nordmark. For anledningen har Asbjørn invitert Arvid Weisæth for å tre støttende til.

- Fortell om din første dag i Siemens.

- Var på polet og kjøpte inn til jul, og for å feire mitt nyervervede diplom som jeg hadde hentet på NTH samme dag. Der traff jeg Rudolf Lindboe, en kullkamerat av meg. Han hadde nettopp begynt på Siemens og kunne fortelle at de hadde bruk for en mann til der. «Stikk bort med det samme», sa han.

Asbjørn ble lommekjent innen norsk industri, fra Ålesund til Kirkenes, og har besøkt alle gruver i dette området.

I 1947 tok han over etter Bang som da reiste til Bergen. Overingeniør ble han i 1958, og den stillingen hadde han til han gikk av for aldersgrensen i 1983.

- Har du noen spesielle erindringer fra krigens dager?

- Som de fleste vet var det vanskelige tider, og vi måtte manøvrere med fin hånd. Direktør Jemtland var jo en av lederne i motstandsbevegelsen i Trøndelag, noe enkelte av oss var klar over. - Ja, skyter Arvid inn.

- En pinse reiste han til Skauma kraftverk på Berkåk for å se på en 250 MVA generator.

I ettertid fikk vi vite at denne beskjedne generatoren bare var et påskudd for å komme i kontakt med motstandsbevegelsen. Så det var nok andre ting enn strøm og spenning som ble diskutert der.

- En ting som mange ikke skjønnte var at vi ikke kunne si nei til oppdrag for tyskerne. Det var de som prøvde det, som f.eks. Gunnar Hofstad. Forretningen hans ble dermed overtatt av nazistene og montørene spredt for alle vinde. Sa man nei, kunne man like godt reise til Sverige med det samme.

- Hva med tiden like etter krigen?

- Vi gjorde det godt i forbindelse med oppbyggingen av Finnmark. Da tyskerne mot slutten av krigen trakk seg ut der, sprengte de alle fyrene langs kysten. Disse måtte jo komme i drift igjen før høsten kom. Reidar Stokkan, som da hadde tatt over som verksmester etter Lars Oppheim, og jeg, tråklet sammen et batterian-

legg med ladeutstyr. Vi produserte for fullt i Industribygget og leverte til praktisk talt alle fyr på Finnmarkskysten. Utstyret ble meget godt mottatt, ja vi fikk faktisk skryt av fyrdirektøren.

- Du må ikke glemme jernverket, skyter Weisæth inn.

- Ja det er sant. Jeg var så heldig å få være med på byggingen av jernverket i Mo. Der hadde jeg ansvaret for lavspenningsanlegget. Det var ei givendes tid med store oppgaver.

- Har du noen morsomme episoder på lager?

- En dag det skulle ryddes i gammelverkstedet i Schulzgata var det Birger Johansen som fikk jobben. Rasket skulle kastes i en tønne ute i gården. Oppheim kommer forbi og titter ned i tønna: «Fanden, må da ikke kaste det der!» Dermed plukket han det opp igjen. Men da brast det for Birger: «Nei nå gir æ opp. Kaill'n bær fortar inn einn æ bær ut!»

Nå kommer fru Kari med kaffe og masse kaker. Hun forteller at deres store felles interesse er hagen. Den er da også ganske imponerende. Her finner vi ask, eik, bok, kirsebær, epler, plommer, ja til og med bambus, og et utall forskjellige blomsterarter. Dessuten liker de begge to å reise, og de har vært med på alle turer som pensjonistforeningen har arrangert. Asbjørn har også vært reiseleder i sju år, første gangen til London i 1983. Han var også en meget habil orienteringsløper til han var godt over sytti.

Men det han har hatt mest glede av, er kunstmaling og treskjæring. Landskapsbilder og utskårne gjenstander finner vi over alt i huset. Kanskje den gjeveste er ei flott gulvklokke i selvkompontert mønster. - Bedre terapi mot stress og jag finnes ikke, sier han.

- Du er godt tilfreds med din karriere, men har du gjort noe som du angrer på?

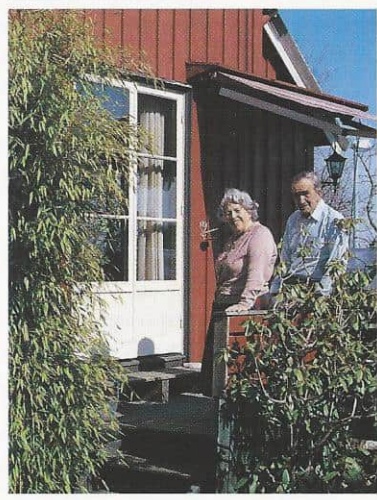
- Nå ja, det har jeg nok. I 1957 fikk jeg kjøpt en Mercedes herskapsvogn 1940-modell med klappseter, glassvegg mellom fører og passasjerer osv. Jeg betalte 5 000 kroner for den. Mange penger den gangen. Jeg tok heloverhaling på den selv og «sheinet» den skikkelig opp. Fire år senere solgte jeg den til en gubbe på Fosen for 6 000 kroner. Hadde ikke penger, ser du. Den bilen skulle jeg gjene hatt nå!

Sikringsskap utført i treskurd finner du ikke mange steder.

Jeg så gjorde og ble straks ansatt på Industriavdelingen under Helge Bang. 3.januar 1941 hadde jeg min første arbeidsdag i Siemens som nybakt sivilingeniør.

Det ble en interessant tid. Vi drev med salg til industrien; motorer, startapparater og kabel. Mens «Herrefolket» regjerte, var det mye ekstra papirarbeid, Cupferschein, Eisenschein osv. Men det gikk bra. Det var kanskje en fordel for oss at vi var Siemens.

Selv bambus trives godt ved husveggen hos Kari og Asbjørn Nordmark.

høsten kom. Reidar Stokkan, som da hadde tatt over som verksmester etter Lars Oppheim, og jeg, tråklet sammen et batterian-

Slagferdighet

Arne Johan Høeg

Arne Johan Høeg var prokurist i S/T og sønn av Arne Høeg som i 1908 grunnla Siemens i Trondheim.

Om Arne Johans slagferdighet går det mange historier. Den som skulle bli «klassikeren» er fra 50-årene da Trondheim Fryse- og Kjølelager på Brattøra hadde fått utbedret sitt elektriske anlegg, arbeider som måtte utføres uten å forstyrre driften. Arbeidet var tildelt oss uten konkurranse slik det normalt var for denne kunden.

Faktura ble sendt på kr 40.000,-, et uhorvelig stort beløp den gang. Direktøren ba derfor om en nærmere forklaring.

Dette var ingen behagelig situasjon fordi kunden sto foran flere store oppdrag som vi var interesserte i å få. Høeg satte seg ned med sin nestkommanderende Kjell Aune, og fikk satt opp en detaljert oversikt som viste hvilke vanskelige forhold montørene hadde måttet arbeide under.

Selv om de følte seg godt forberedt da de satte seg foran pulten

til direktøren, kunne de ikke være sikre på utfallet. Direktøren åpnet med å si at han hadde fått en faktura på et svimlende beløp, og ingen kunne se at noe var gjort! «Ja, så fint kan det gjøres» falt det ut av Høeg som ikke hadde forberedt seg på dette svaret. Det ble noen sekunders stillhet før direktøren spurte når vi kunne fortsette neste fase i arbeidet.

Mens direktør Selmer ofte ga ros til Kraftverksavdelingen for alle store bestillinger, og til Elektromedisinsk avdeling for de gode avanser på 50-tallet under de ukentlige postkonferansene, var det ikke så mye Høeg kunne skilte med.

Men han var ikke skåret for tungebåndet en dag han ble spurt hvordan det gikk med hans installasjonsavdeling. «Det er vi som holder wienerbrød og kaffe, du må bare forsyne deg!»

Høegs kollega i Oslo, Rasmus Eger, ga en gang uttrykk for betenkeligheter vedrørende den nye elektriske barbermaskinen fra Siemens. Han trodde ikke de hadde nok kapasitet til å greie oppgaven, hvorpå Høeg, som i farten misforstod kommentaren, utbrøt: «Men så har du også mye ansikt!» (Jeg tar forbehold om at originalkommentaren kan ha vært noe annerledes.)

Eger hadde imidlertid et stort hode som virket meget godt, så det var intet negativt hint fra Høegs side.

Knut Pettersen

Reisende superselger

Peder Bakkeli

Da jeg i januar 57 som helt fersk ingeniør ble ansatt i A/S Proton, var det på avdeling 33 sammen med Harald Hay og med Rasmus Eger som sjef. Avdelingen var «Spesielle belyningsanlegg».

Den første tiden hadde jeg eget kontor i 2. etasje med Peder Bakkeli som nærmeste nabo, og det er nettopp Bakkeli dette handler om. Denne mannen fortjener i høy grad å bli nevnt ved firmaets 100 års markering. Han var nærmest en legende i Proton/Siemens både mens han var i aktiv tjeneste og etter sin

avgang og bortgang. Bakkeli var «reisende» og superselger og var kjent av alle i bransjen både på sørlandet og østlandet der han virket mest.

Siden han hadde kontor ved siden av mitt og det den gang ikke var særlig god lydisolasjon mellom rommene, var det umulig å ikke overhøre naboens telefonsamtaler fra tid til annen.

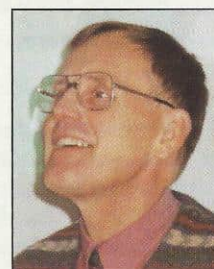
Noe jeg spesielt merket meg var hans store vennlighet mot alle han hadde på tråden. Peder Bakkeli hadde nok som særoppgave, ved siden av sin reisevirksomhet, å purre på penger fra sene og dårlige betalere. Mange av disse samtalene imponerte meg stort. Etter en telefon med kunden, virket det på meg som om han nærmest hadde klart å knytte et enda tettere vennskap både personlig og mellom kunden og firmaet.

En gang skulle vi på kundebesøk sammen, det var også i min første Proton-tid. Jeg hadde ikke bil og vi skulle kjøre sammen i Bakkelis Opel Kapitän (tror jeg det var). Før turen tenkte jeg: Det kan vel ikke være noen vits i å ta med matpakke, for vi skal

sikkert ta lunsjen på en veikro eller lignende.

Men den gang ei. Den dagen var meget effektiv med besøk hos flere kunder, og lunsjen ble å dele hans matpakke i forsetet på bilen før vi «styrte» inn til et av besøkene.

De som kjente Bakkeli ville nok reagere på ordet «styrte» for han var en stor og røslig person, men beveget seg kvikt på sin måte. Stor var han i hvertfall, i dobbel betydning.

Johannes Ringen

Er De overanstrengt?

Da bør De straks begynne å ta kunstlig høifjellsol. Regelmessige solbad å 3—5 minutters varighet tillerer hele organismen ny kraft og styrker nervene

Der advares mot å ta høifjellsolbehandling ved sykelige tilstander uten først å rådspørre læge.

SIEMENS
NORSK AKTIESELSKAP
SVAKSTRØMAVDELINGEN,
ROSENKRANTZG. 11, OSLO

ELEKTRISITETS
A/S WATT
KARL JOHANS G. 14,
GAMLE POSTHUSGAARDEN

Kunstig Høifjellsol
— original Hanau —

Arne Enersen

Tekst: Per Buer

Med nødvendig dokumentasjon i hodet

Arne Enersen er en av de «gamle gutta» i Siemens - idag 84 år - som utførte en pionerjobb med å etablere radiosamband for Forsvaret mellom Syd-Norge og Nord-Norge fra slutten av 50- til 80-årene. I løpet av de 25 årene han holdt på, ble denne viktige forbindelsen for forsvarret av vårt land, utvidet fra 2 til 400 linjer, og han sier det selv slik: - Dette medførte jo en masse reising, det fins vel ikke de plasser, mange på fjelltopper i Nordland, Troms og Finnmark, som jeg ikke har vært på. Selv om det kunne være både vei og taubane, foretrakk jeg å gå stier og tråkk. Om ikke været var altfor surt da.

Anleggene ble utført i samarbeid med A/S Nera som satte opp radiolinjene, Arne sørget for utstyr til linjene. Multiplekstutstyret var for det meste levert av Siemens, men også andre leverandørers utstyr ble montert.

Noen formell utdanning som svakstrømmontør hadde Arne ikke - han var utdannet sterkstrømmontør - men det var ingen hindring.

Selvlært og selvbevisst

- Det fantes jo bøker å slå opp i, og ellers gikk det alltid an å bruke hodet sitt, for det var jeg vant til fra barndommen av, sier Arne Enersen, ikke uten selvbevissthet. Kanskje var det nettopp dette med selvbevissheten og troen på seg selv som lå til grunn for den enestående posisjon han etter hvert fikk blant kunder og kolleger.

- Som montasjeleder var jeg vel ikke bestandig så grei å ha med å gjøre, medgir han selv i ettertid. Men jeg ville ha anlegget slik at man kunne se at det var fagfolk som hadde laget det. Og etter hvert var det ikke mange som hostet og sa meg imot.

En gang fikk jeg besøk av en hel gjeng med ingeniører fra Siemens, og de var veldig ærbødige, har aldri hatt et så lydhørt publikum. Og våre kunder, Forsvaret og Televerket, lot meg jobbe temmelig fritt.

Som en anerkjennelse for godt utført arbeid har Arne Enersen mottatt Forsvarets Fellessambands (nå Forsvarets Tele- og Data-tjenesters) CREST.

Med base i Bodø

I 15 år hadde Enersen en kombinert hybel/kontor i Bodø, med plass for en seng og et bord, tegnebrett, vinkele og linjal. Men han var kjent for å ha alle tegninger og koblingsskjema i hodet, og brydde seg ikke så mye om papirarbeid. Og siden dette var før dataalderen ble han en krumtapp i dette store og viktige anleggsarbeidet.

Krumtapp

Det var bare han personlig som satt inne med den mest viten om anleggene, og han fikk en utrolig autoritet på dette feltet, både i Siemens og hos kundene.

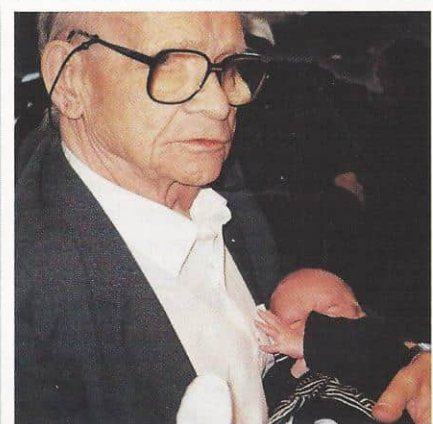
- Jeg hadde stor støtte av Siemens i Tyskland, forteller han. - Jeg var ofte i München, som er senteret for denne teknikken, og jeg kom bestandig godt ut av det med tyske kolleger. Ich bin ganz gut in Deutsch, skjønner du, sier Arne og blunker lurt. - Det er sånt som lønner seg, det!

Arne Enersen er ekte Oslogutt, nei Kristianigutt retter han, født og oppvokst på Grünerløkka og deromkring. I sine pensjonsår er han bosatt på Romsås, men der bor han bare halve året. Det andr halvåret tilbringer han på Mallorca - for anginaens skyld. Men ikke bare av den grunn, skjønner vi. Snart skal han ned igjen for 18. gang på rad, og han sier det slik, den gamle anleggssliteren:

- Nå har jeg bare to slitsomme dager i året i mitt liv. Det er når jeg kommer ned dit, og når jeg reiser derifra. På grunn av alle klemmene jeg gir og får!

Arne Enersen i sine unge Siemens-år. Året er 1939.

Arne, nesten 50 år senere, med et av sine oldebarn

En spesialist fra Trondheim

Etter avsluttet «diplom» ble jeg ansatt i daværende «Proton» i Februar i 1956. Få dager etter ansettelsen kom min daværende sjef, Johan Bottheim, farende inn til meg med et fjernskriv fra Siemens Erlangen i hånden og sa at jeg omgående måtte reise til Harstad og finne feil på en såkalt «Konstantspanningsgenerator» som ikke fungerte.

Konstantspanningsgenerator var en vanlig synkrongenerator, som istedenfor magnetiseringsmaskin hadde en nyutviklet statisk magnetiseringsutrustning bestående av likeretterventiler og drossler. Systemet var imidlertid så nytt dengang at ingen i «Proton» hadde hørt om det og langt mindre sett et skjema.

I følge fjernskrivet som Bottheim hadde fått, var generatoren heller ikke solgt av oss, men solgt direkte fra Erlangen til et tysk maskinfirma som skulle levere komplett maskinutrustning til et apparat på en mudderpram som var under bygging ved et skipsverft i Harstad. Kunden var den norske stat ved Sjøfartsdirektoratet, og allerede neste dag skulle det være høytidelig overlevering med statlige representanter og den lokale presse tilstede. Og så - dagen før - finner man ut at intet fungerer, for generatoren leverte ingen strøm!

Siemens' ære sto på spill og vi fikk ordre om øyeblikkelig å sende en spesialist nordover. Mine protester om at jeg aldri hadde hørt om konstantspanningsgeneratorer og ikke hadde peiling på hva det var, ble totalt overhørt. Få timer etterpå

satt jeg i et lite Widerøe-sjøfly på vei til Harstad, fremdeles uten å ane hva en konstantspanningsgenerator var, uten et eneste skjema, og med en helt fraværende selvtilitt.

Jeg kom frem til Harstad sent om kvelden og ble møtt på sjøflyhavna av en hyggelig, men tydelig nervøs overingeniør fra skipsverftet og kjørt direkte til mudderverket, som lå ved en utstyrs kai.

Ombord var det bare to personer, en maskinmontør fra det tyske maskinfirmaet og en representant fra et installasjonsfirma i Harstad som hadde hatt jobben med den elektriske montasjen. Sistnevnte var rasende på «drittfirmaet Siemens som bare leverte møkk» som han så diplomatisk uttrykte seg. Han hadde jobbet natt og dag for å få «møkka» til å fungere og nå ville han ikke mere. Dermed forsvant han, og med ham siste mulighet til å få tak i eventuelle skjemaer.

Hva gjør man så? Jeg prøvde meg med et mislykket smil og begynte med å ta vidunderet i øyesyn. Det viste seg å være en relativt stor dieseldrevet generator som via et tavlesystem skulle gi strøm til lys og kraft til drift av motorene som dro mudderverket. Konstantspanningsutrustningen var montert i et stålplateskap som hang på veggen ved siden av generatoren.

Med øynene fulgte jeg en tykk kabel fra generatoren som forsvant inn i konstantspannings-utrustningen, og ut derifra kom det en tilsvarende kabel som førte bort til fordelingskaskapene. Ved hjelp av lånt

verktøy fikk jeg fjernet dekkplaten og kunne konstatere:

Inngående kabel fra generatoren var pent koblet til tre klemmer merket «Netz», mens utgående kabel til belastningen var koblet til tre klemmer merket «Generator».

Med en skiftenøkkel var kablene raskt byttet og jeg kunne rope på den tyske maskinmontøren og be ham starte dieselen. Generatorbryteren ble lagt inn og lyset flommet over hele mudderprammen og alle motorer startet som de skulle. «Ja», sa tyskeren, «so geht es wenn man einen wirklichen Spezialisten herholt».

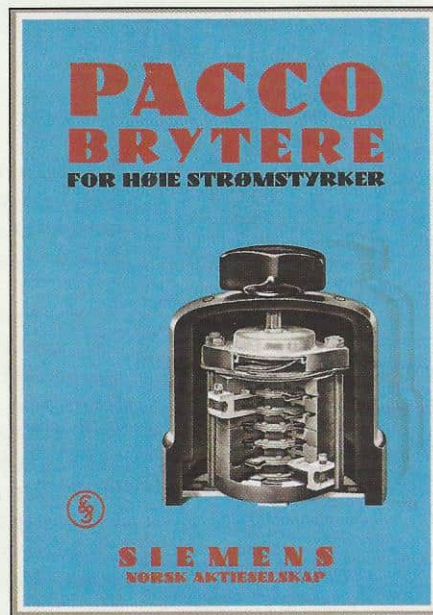
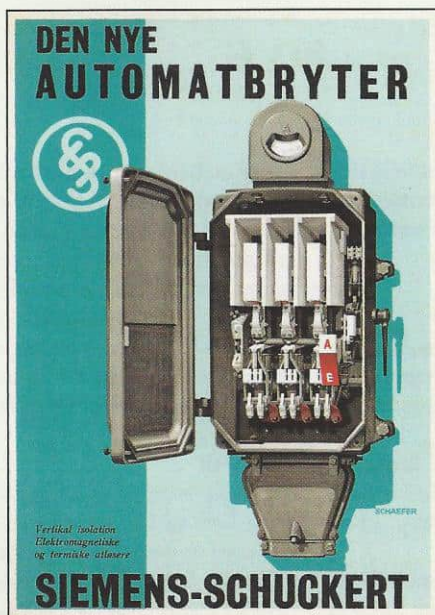
Neste dag gikk overleveringen med pomp og prakt, og i «Harstad Tidende» kunne man lese:

Spesialist fra Trondheim redder stor dag for verftet. Om en komplisert feil som holdt på å ødelegge hele overleveringen, men som den tilkalte spesialisten hadde greid å rette opp i ellefte time!

Så satt jeg atter i et Widerøe-fly, nå på vei hjemover, og ante fortsatt ikke hvordan en konstantspanningsgenerator fungerer.

Tør Inge Johansen

Avtroppende verneleder Kaare Ihlen Jensen i samtale med sin etterfølger Rolf Eriksen.

En svakstrømmens frontkjemper

Tekst: Gunnar Friedl

Kåre Ihlen Jensens 53 år i Siemens, hele tiden knyttet til svakstrømsmontasje, er i seg selv et lite stykke Norges-historie. Da han begynte som volontør i Siemens i året 1929, hadde tyveårenes depresjon satt sine spor.

Det var stor arbeidsledighet og armod blant store deler av befolkningen. I firmaets generalforsamlingsprotokoll fra året før het det således: «*Det må antas at den generelle forretningsmessige depresjonen ennå vil vedvare en stund*», altså ikke de lyseste utsikter for en ung mann som ville lære elektrofaget.

Akomme i lære var svært vanskelig den gangen - man måtte nærmest ha noen som kjente noen som kjente noen osv., forteller Kaare

Først volontør

- Da min far ble borte syntes man synd på meg og jeg fikk begynne på svakstrømsavdelingen som volontør med løfte om senere lærlingeplass, forteller Kaare.

Det var lavkonjunktur over hele linjen og lite å gjøre, mange satt i Slummen i underkjelleren bak i gården i Rosenkrantzgt 11 og tvinnet tommeltotter.

- Men like etter begynte det å lysne. Ble forfremmet til visergutt etter et halvt år og dro byen rundt med håndkjerre. Hadde

mang en hard tårn, smiler Kaare og minnes en episode da kjerren satte seg fast i trikkesporet. - Strevde og strevde, og da trikken svingte rundt Grandhjørnet og klemtingen fra en irritert trikkfører kom nærmere og nærmere ble jeg virkelig heit om ørene. Som vanlig hadde det samlet seg en del tilskuerne, men det tok lang tid før noen endelig ga meg en håndsrekning for å få kjerren løs.

Så i lære

- Men jeg kom da i lære omsider og gikk på aftenskole på OTS ved siden av.

- Husker du noen av dine første oppdrag?

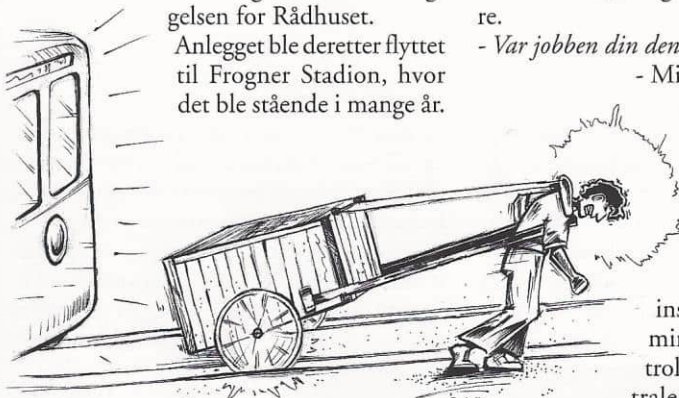
- Det var forskjellige signalanlegg, bl.a. for politiet i Møllergaten 19. Vi satte opp skap på forskjellige steder i byen hvor politiet

kunne tilkalles pr telefon ved tumulter. Vi monterte også røntgenanlegg på rikshospitalet og radiumhospitalet. En heller tvilsom fornøyelse var montasjen av bambusantennor for radio-mottaking omkring på hustakene. Utrolig hvor mange råtne tak og falleferdige piper det fantes i Oslo! Som senere verneleder gremmer jeg meg mange ganger når jeg tenker tilbake på de mest halsbrekkende balansekunstner på mønet - uten sikringstau!

Mange artige oppgaver

- Vi fikk også montere Europas sterkeste høytaleranlegg sendt opp fra Siemensstadt i Berlin til grunnsteinsnedleggelsen for Rådhuset. Anlegget ble deretter flyttet til Frogner Stadion, hvor det ble stående i mange år.

- Når kom telefonanleggene for fullt?

- De første større sentralene kom under krigen. Noen av dem ble forresten senere tatt ned og benyttet av Televerket, bl.a. på Continental og Grand. Først etter at krigen var slutt ble det et virkelig oppsving på salget av PABX'er. (initiert av Thor Rustan og Bjørn Dahlberg).

Jeg var forresten selv tre måneder i Siemensstadt i 1939 og lærte om PABX'er.

- Hva var egentlig svakstrømsavdelingen den gang?

- Vi var ca 15 personer i en avdeling som var i rask vekst idet spekteret nå ble utvidet med telefoni, brannalarm, sykesignalanlegg og fjernskrivere.

Dir. Olav Thygesen forsvant etter krigen, og ny leder ble Lars Hvinden Haug. I 1947 kom så Thor Rustan.

Bilkjøp

- I femtiårene måtte man ha kjøpetillatelse ved kjøp av bil. Men da det kom 3000 nye Volvoer til landet skiftet jeg ut min gamle 1937-modell Opel Kadett med en av disse. Volvoen kom på kr 16000,- og tilskuddet fra Siemens var på kr 6000, resten måtte jeg skaffe selv.

Da økonomisjefen fikk høre om bilkjøpet falt følgende bemerkning: «Har han råd til å kjøpe ny bil trenger han ikke noe lønns-tillegg i år!», ler Kåre hjertelig.

Formann og inspektør

Kaare Ihlen Jensen ble en gjennomgangsfigur innen svakstrømsavdelingen. Han ble formann i 1950 og inspektør fem år senere.

- Var jobben din den samme som før?

- Mitt ansvar var hele tiden å avvikle de oppdrag som kom inn. Frem til slutten av 60-årene florerte salget av PABX'er, og mange av anleggene ble levert til militære instanser. Noe av jobben min ble etter hvert å kontrollere at husværet til sentralene var ok, altså at PABX'ene ikke ble satt opp i rå og fuktige kjellere f.eks.

Felles montasjeavdeling

På midten av 70-tallet, altså en god stund etter at Siemens var flyttet til Linderud, var svakstrømsavdelingen kommet opp i 35 montører. Tor Løkke-Sørensen var leder og vi holdt til i lagerbyggets første etasje mot nord. Svak- og sterkstrømsanleggene var etter hvert blitt mer og mer integrert i hverandre, både teknologisk og gjennomførmessig. Det førte til beslutningen om å slå sammen montasjeavdelingene til en enhet. - På mange måter en riktig beslutning, sett med dagens øyne, men det er ingen tvil om at det gode miljøet som hadde hersket i svakstrømsavdelingen dermed ble borte. Mange av oss følte at den største spiste den minste, idet hele svakstrøm ble innlemmet i sterkstrømsavdelingen.

Første verneleder

Da oppfordringen kom om å ta jobben som verneleder, syntes jeg at tiden var moden for et skifte. Og det angret jeg ikke på. Jeg fikk være med på å bygge opp vernelederfunksjonen fra bunnen av. Det var jo en helt ny funksjon, sprunget ut av Arbeidsmiljøloven, og sammen med Asphjell i Trondheim gikk jeg inn i en svært interessant periode, for øvrig de siste fem år av min karriere. Alt var nytt og ingen visste noe, så vi fikk god anledning til å korrigere hverandre. Fikk gjennom dette arbeidet mange nye venner både i og utenfor Siemens, både i Arbeidstilsynet og i våre konkurrerende elektroselskaper.

- Din beste periode i Siemens?

- Den består av to perioder, den første i et usedvanlig godt sammensveiset svakstrømsmiljø, og den siste femårsperioden som verneleder. Mellomperioden fortonet seg usikker og turbulent og var derfor ikke så trivelig. Men alt i alt en fin tid, så fin at jeg aldri reflekterte på andre jobbtilbud.

En gang da jeg besøkte Elektrolux sa jeg til den nyansatte direktøren at han som laget så fine støvsugere burde skifte ut alle de stygge telefonene de hadde på kontorene, og skjenket ham like godt et Siemens-apparat. Enden på visa var bestilling på 17 nye, pluss tilbud om jobb!, humrer Kaare.

Siden 1982 har Kaare vært pensjonist og ferdes mye ute i naturen, og på sin hytte i Uvdal - som han betrakter som sitt hjem nummer to. Han er glad i å gå på ski og tar fremdeles friske turer.

Og når han får snakke om svakstrømmens rolle og utvikling i Siemens, da glimter det riktig til i Kaares øyner, og fagmannen er på plass igjen.

Etter hvert ble drakjerrerne avløst av de første bilene

Per Bakken:

Autodidakt og teknotrollmann

Tekst og foto: Gunnar Friedl

Da Per Bakken kom til Siemens våren 1949 sto Proton på startstreken til det som senere ble kalt for Magnetofonperioden. Bedriften var i gang med å planlegge utvikling og produksjon av magnetofoner for NRK under Erik Bulls og Nils Rolfsjords ledelse. Bakken ble Rolfsjords høyre hånd med ansvar for utvikling av magnetofonens forsterkerdel.

Magnetofon - eventyret

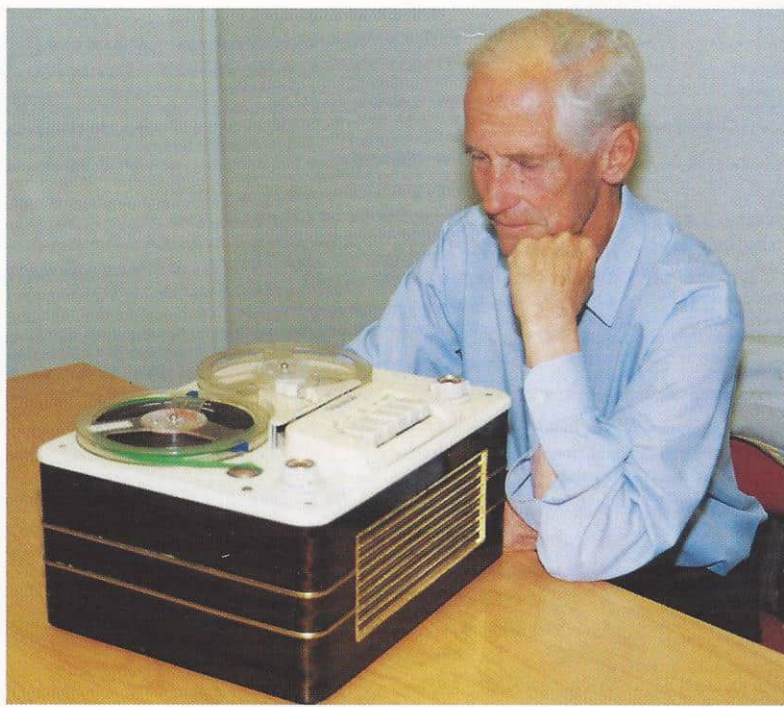
Under okkupasjonen hadde tyskerne forsynt NRK med en type båndopptakere av tysk konstruksjon (AEG). De hadde en type bånd som slet sterkt på lydhodet, noe som satte store krav til service. Spesielt vanskelig ble vedlikeholdet av disse maskinene etter krigen og dette avfødte ideen om å utvikle en ny type norsk båndopptaker for NRK.

- Slik begynte magnetofon-eventyret for Proton, forteller Per når han skuer tilbake på det som skjedde for 50 år siden. - Mens vi ennå holdt på med utviklingen av den profesjonelle modellen, slo følgende tanke ned i oss: Enn om vi satset på en folkeutgave av magnetofonen? Vi gjorde følgende overlegning: I Norge var det på den tiden registrert 700.000 radioli-senser. Hvis hver 700'ende satset på en slik innretning ville det bety et produsert antall på 1000 stk båndopptakere! Et svimlende og forlokkende tall! Beslutningen ble tatt, men alt skulle skje i største hemmelighet!

Imens ble det produsert 50 stk båndopptakere for profesjonelt bruk for NRK. De ble plassert i reportasjebusser for opptak av programmer rundt om i landet. Jeg husker ennå godt første sending fra NRK der Proton-opptakeren fikk sin ilddåp. Det skjedde da hele lørdagsprogrammet «Rundt omkring» ble sendt som opptak fra Hamar. En stor dag både for NRK og Proton!

Folkeutgaven

I Rosenborgt 19 skjedde det saker og ting. Folkeutgaven av båndopptakeren ble utviklet i all stillhet - mange lurte nok på hva som skjedde bak dørene som var boltet og låst. Som de fleste vil vite ble folkeutgaven av Proton-magnetofonen en suksess - det eksakte antall produserte enheter vites ikke

Per Bakken skuer 50 år tilbake og minnes pionærtiden.

med sikkerhet, men Per Bakken anslår tallet til flere titusener.

- Prognosene våre på et tusen ble i alle fall ettertrykkelig slått, ler han.

Magnetofon-eventyret varte til i begynnelsen av 60-årene. En stund fremover leverte vi mekaniske deler til Radionette - de hadde da utviklet sin egen forsterker.

Nye utfordringer

Etter at Proton hadde avviklet magnetofon- og TV-produksjonen ble Per Bakken tilknyttet Teknisk Seksjon med tyngdepunkt industri- og kraftverksautomatisering.

- Det var i den tiden da svakstrøm og elektronikk var på full fart inn i tradisjonell sterkstrømsteknikk, Simatic kom på markedet

og vi gikk inn i en svært interessant tid med mange utfordringer. Og ikke minst varierte oppgaver, minnes han.

Sikringen reddet æren

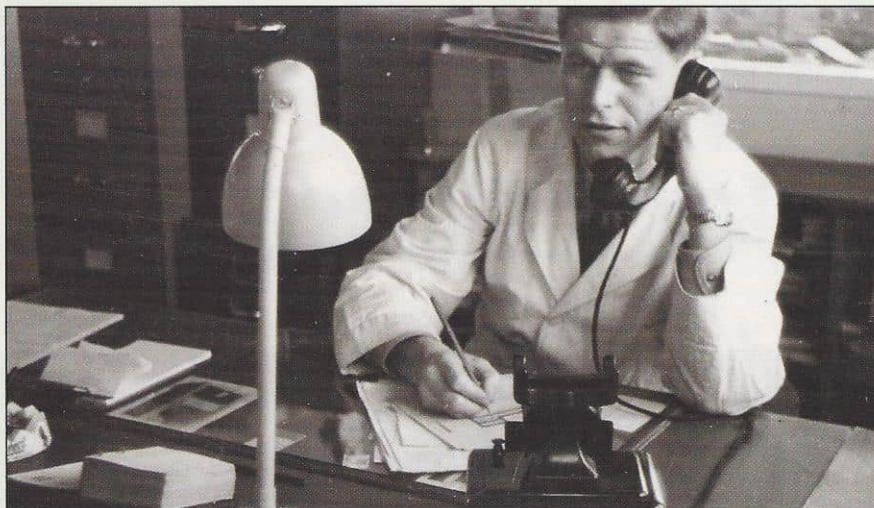
- Da jeg drev med fjernstyring av dieselmotorer for skip skulle jeg ved en anledning foreta idriftsettelsen.

Da jeg entret båten ble jeg stoppet av skipperen som spurte: «Er du fra Siemens?» Jeg nikket hvorpå han sporenstreks ba meg gå opp på broen. «Radaren funker ikke, du får se og få orden på den!» Alle mine forsøk på å forklare at radar ikke var mitt gebet prelltet av med ordene: «Er ikke du fra Siemens?» Kommet opp på broen tittet jeg inn i

boksen, et apparat jeg ikke hadde den ringeste begrep om.

Skjebnen hjalp meg da jeg uforvarende oppdaget en liten sikring som tydeligvis var brent. Jeg øynet et håp, dro i land og fikk kjøpt en ny, tilbake til båten og satte den inn. Tydeligvis hadde dette forårsaket utfallet. Dro ned i salongen der skipperen ►

Da Per Egil Berg var hos Kongen

Per Egil Berg begynte på radioavdelingen i Munchsgaten i 1950. Til avdelingens område hørte også magnetofoner.

Han forteller her om sitt møte med kong Olav på slottet.

I 1955 fikk jeg en henvendelse fra slottet som ønsket å få demonstrert vår nyeste magnetofon - det gjalt fødselsdagsgave til Kronprins Haralds 18-års fødselsdag.

Standsmessig korrekt ble jeg, sammen med magnetofon modell K 61, kjørt til slottet i direksjonens bil med egen sjåfør, og geleidet inn av hofftjenerne.

Jeg ble høytidelig instruert om hvordan jeg hadde å te meg i nærvær med kongen. Jeg måtte hele tiden i samtalen tiltale ham med «Deres Majestet» og for all del huske aldri å snu ryggen til ham og, når samtalen var over, gå baklengs ut gjennom døren.

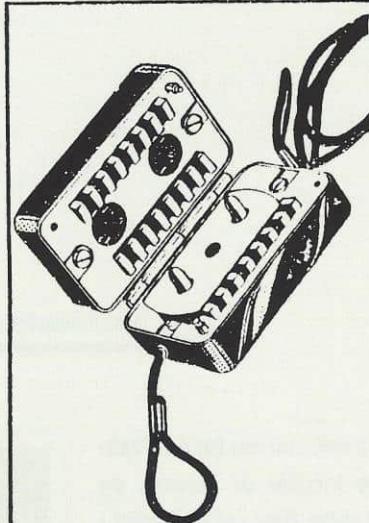
«Man gjør sånn og sånn», sa jeg for å unngå eventuelle glipp i bruken av «Deres Majestet», og forklarte begeistret vår

magnetofons fortrinligheter for ham. Jeg spilte inn samtalen vi hadde og spilte den så av igjen mens kongen lyttet begeistret. Mens hoffpersonalet var svært høytidelig og tilknappet, viste kongen en mye mer gemytlig side. Han var svært blid, smilte og lo og røykte hele tiden. Han var interessert i alle detaljer og tydeligvis svært opptatt av å kunne gi en slik moderne tingest som presang til kronprinsen.

Noen dager senere kom bestillingen ledsaget av følgende henstilling fra hoffpersonalet:

Jeg hadde å holde meg på kontoret og innen rekkevidde på Kronprinsens fødselsdag - om det skulle oppstå noen spørsmål.

Om kong Harald fremdeles har magnetofonen vites ikke - kanskje den befinner seg som klenodium på slottet eller i et kott på Skaugum?

Alltid skarpe barberblad

og penger
spart med

SIEMENS

SLIPEAPPARAT

Pris kr. 9.00

Fåes i de fleste bransje-
forretninger.

SIEMENS

NORSK AKTIESELSKAP

OSLO — ROSENKRANTZ GATE 11
BERGEN, TRONDHEIM, STAVANGER

satt og spiste, og sa litt stolt: «Nå er radaren i orden igjen!». Men mest stolt var skipperen da han reiste seg, slo seg på brystet og utbrøt: «Var det ikke det jeg sa - var det ikke det jeg sa? Siemens kan alt!»

Selvlært elektronikkspesialist

Bakken satte også merker etter seg på området kraftforsyning. Han sto bl.a. bak utviklingen av Konik Kongik for styring av effektbrytere, og Micsi (Micro-datamaskiner). - Da måtte jeg bl.a. lære om høyspenningsnett og faseforskjeller, sier han, - egentlig var det hele tiden nødvendig med «learning by doing», men hva så?

Hele veien fra Eksamen Artium har det vært min form for utvikling, jeg har ingen teknisk utdanning utenom det jeg har tilegnet meg selv. Jeg er vel det en kaller for autodidakt?

Landingslysene

- Nå kom jeg forresten på en annen artig historie: Det oppsto en gang en feil ved styreinnretningen for landingslysene på Vigra flyplass ved Ålesund. Jeg ble sendt bort for å gjøre nødvendig service. Kontrollen etterpå foregikk ved å kjøre med bil langs runwayen for å se om alle lys virket tilfredsstillende. Selv var jeg ikke helt tilfreds med denne testen, så jeg fant ut at flyverne best kunne bedømme dette. På flyet hjem kontaktet jeg før avgangen flyvertinne og ba henne spørre kapteinen om banelysene var i orden.

- Barnelysene? spurte hun, noe forvirret.

- Nei, banelysene! Spør kapteinen om de er i orden. Pliktskyldig løp hun mot cockpit'en. Etter noen sekunder kom hun tilbake, klappet meg beroligende på skulderen og sa: Alt sammen er i orden, bare ta det med ro, bare ta det med ro! Senere, da kapteinen

forklarte henne sammenhengen, kom hun tilbake og unnskyldte seg, ikke så lite rød i toppen: «Jo da, alle lysene var i orden.» Etter at Teknisk Seksjon ble avløst av Seksjon Kraftteknikk i 1971, flyttet Per Bakken over til utviklingsavdelingen og var der helt frem til sin pensjonering i 1992.

Still going

Da Per gikk i pensjon var han ennå ikke gått lei teknologien som hadde vært hans arbeidsområde helt fra han startet utvikling av magnetofoner i Proton.

Sammen med sin svigersønn startet han et lite firma - AS IMOS - som tar oppdrag innen informasjonsbehandling bl.a. for oljeindustrien, men også for Siemens AS. Derfor kan vi fremdeles rett som det er møte Per Bakken i dyp konsentrasjon over et eller annet teknologiproblem i Siemens.

Dag Anderssen

Salgsmannen Dag Anderssen

Tekst: Gunnar Friedl

Dags navn vil vel for de fleste være knyttet til Ansalg, og med rette. Dag var en ildsjel i arbeidet med å få orden på internsalget i Oslo. Han og flere andre hadde sett seg lei på kødannelse og lang venting foran skranken i lageret på Linderud. Kunder måtte ofte stå lenge før turen kom til dem, fordi ekspedisjon av egne ansatte opptok tiden.

Dermed startet arbeidet med å få salg til ansatte inn i andre former, og Ansalg så dagens lys.

Men Dag Anderssen har hatt en lang arbeidsdag i Siemens før det. Allerede i 1949 var han på plass i Munchsgaten, nærmere bestemt i Radioavdelingen. Og salg av radio, grammofoonplater, småapparater og annet småmaterieell ble hans første oppgaver under Herbert Halvorsen. Senere ble spekteret utvidet med antenner, TV og lydfilmapparater.

Lederansvar

Etter at regionene så dagens lys i 1969, ble han leder for det ytre salgsapparatet, samtidig som han hadde ansvaret for salg av hvitevarer i Region Øst. Som en spesialitet fikk han også ansvaret for rørgrossistene og

Salgsmannen Dag Anderssen i farta.

drev salget av hyttepumper opp i de store høyder.

Og i slutten av 70-årene ble han Ansalgs anerkjennelse i Oslo.

Hyggelige minner

Dag minnes tiden i Siemens med glede. Helst tenker han tilbake på de første årene.

- Det var mer gemytlige forhold den gangen, sier han, - ikke så mye stress som nå. Og vi hadde tid til en spøk av og til.

- Min første sjef, hr. Halvorsen, som selv hadde sansen for det muntre, kjøpte seg en gang en flott Borsalino-hatt. Noen av oss lurte oss en dag til å bytte denne ut mot en maken vi hadde kjøpt, to nummer større. Halvorsen undret seg storlig da den skled ned på ørene. Etterpå la vi inn en foring slik at den passet igjen. Halvorsen trodde endringene hadde noe med luftfuktighet og temperatur å gjøre og slo seg til ro med det.

Men så la vi inn en foring i den første hatten og byttet om hattene igjen, med det resultat at den nå satt helt oppe på hårtoppen. Til stor

latter for alle selvfølgelig.

- Vi solgte som sagt plater fra Deutsche Gramofon og Decca, og i den forbindelse ble det holdt Polydor-show hvor internasjonale artister presenterte sin musikk og sine sanger. Hadde der gleden av å møte stjerner som Caterina Valente, Renè Caroll, Kurt Edelhagen, Rudi Schuricke og mange andre, men..... disse navnene er vel heller ukjente blant folk idag.

Smalfilm

- På et bondelagsmøte i Våler skulle vi demonstrere smalfilmapparatet 2000, men uheldigvis glemte jeg å feste filmen ordentlig på mottakerspolen. Da jeg så hvor det bar hen ba jeg kollegaen min hente vedkurven som sto utenfor. Den ble satt under for å ta imot all filmen som etter hvert hopet seg opp. I mørket ble ikke dette lagt merke til, og da filmen var kjørt fikk jeg dekket over kurven.

Alt gikk bra og det ble salg, ler Dag, - men jammen ble det litt av en jobb å sveive all filmen på plass igjen.

Ordreskriving på hotellrommet.
Det tjente som kontor på reiser.

Kundeopplevelser

Dag minnes også muntre episoder fra husholdningssiden.

En dag kom en kunde inn i butikken i Rosenkrantzgt med et maltraktert strykejern i den ene hånden og en svar annonse fra Siemenskonsernet i den andre. Annonseren var en skryteannonse om forskningsinnsatsen og de mange tusen forskere. Han banket på strykejernet som var bulet og stygt på undersiden og

sa: Dere kunne vel ikke sette en av forskerne deres på denne vel?

Vaskemaskiner har jo innebygget transportsikringer for ikke å skade maskinen under flytting.

- En kunde i Solør hadde selv hentet maskinen hos Solør Kraftilag, dro hjem og avleverte den til kona som straks gjorde klar for vask. Selv sagt glemte han sikringene. Alt gikk bra inntil sentrifugeringen

startet. Maskinen ristet og vagget av sted og bar seg ille mens kona løp inn til gubben og ropte: Nå er vaskemaskinen på vei ut gangdøra! Ta det med ro, ropte gubben, den skal vel bare ut og henge opp klerne!

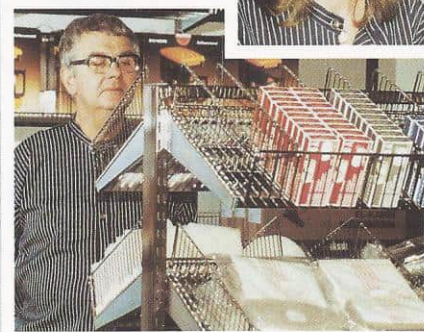
Dag Anderssen gikk av med pensjon i 1990 etter 41 års aktiv og allsidig innsats for firmaet. Idag nyter han friheten som pensjonisttilværelsen byr. Han drar gjerne på ferieturer til Syden men tilbringer mye

tid på sin kjære hytte på Krokskogen.

Men ikke bare det. Han er pasientvenn i Røde Kors regi. Det innebærer at han besøker en bestemt pasient regelmessig, dessuten holder han gjerne foredrag om et eller annet interessant emne for pleiehjemspasientene.

Grete Winger var første butikkdame på Ansalg i Oslo.

Dag tar et overblikk over varebeholdningen.

Transportsikringen Reisegods

Et eldre ektepar i Øvre Bø hadde fått seg en Siemens vaskemaskin på sine gamle dager. Maskinen ble pakket opp og plassert i vaskekjelleren, men som det av og til kan skje, glemte mannen å fjerne transportsikringen.

Under sentrifugeringen etter første vask oppsto det en kolossal larm samtidig med at maskinen tok til å vandre rundt på gulvet. Dette fortsatte også ved neste vask og de påfølgende, men ekteparet tenkte ikke så mye over det. De trodde det skulle være sånn.

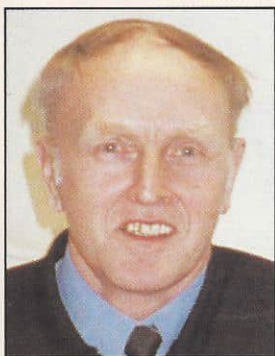
Isteden fjernet de alle øvrige gjenstander på gulvet og skrudde ned hyller fra veggene, slik at maskinen kunne få bevege seg fritt omkring uten å støte på hindringer. Slik gikk det en tid, men så en dag smalt det kraftig idet transportsikringen brakk i stykker. Hva gjør vi nå, tenkte mannen. Jo, maskinen måtte vølast så snart som mulig.

Han tok med seg bitene av transportsikringen, reiste til bilopphoggeren «Hoggern» i Bø og fikk dem sveiset sammen igjen. Samtidig fikk han med seg et par skumgummimadrasser. Deretter bussen heim til Øvre Bø igjen og fikk satt sikringen på plass igjen. Madrassene surret han godt rundt vaskemaskinen. Da ville det ikke gå alt for mye utover veggene i vaske-

rommet, tenkte han.

Og dermed fortsatte runddans som før i kjelleren hos det søte pensjonistekteparet.

Arne Grotthing

Da jeg satt på Salgsavdelingen i Rosenkrantzgt. 11 i 60-årene, kom en kunde fra Toten en dag inn på kontoret. Han hadde reist med toget og var nå moden for litt mat. Han dro opp en liter melk fra sekken, og en matpakke med 8 skiver som han satte på bordet og spurte: «Je kan vel eta her?».

Det ble prata om løst og fast før notatblokken kom frem og bestillingslisten på materiell kunne gjøres ferdig. Da det ble snakk om forsendelsesmåte sto kunden fast på at dette materiellet ville han ha med på toget som reisegods. Det var billigste transport. Den gang var det kunden som betalte frakten. Det dreide seg blant annet om 17 sikringskap!

Det var ingenting annet å gjøre enn å kontakte Rolf Christiansen på lageret i Meinichsgaten der materiellet fantes på lager. Han sørget for spesialtransport til reisegodsekspedisjonen på Østbanen, hvor da kunden møtte opp. Deretter kunne en tilfreds kunde ta plass i toget hjem til Toten i glad forvisning om at alt han hadde kjøpt - det hadde han med seg hjem.

Arne Grotthing

Reklamasjoner

I 70-årene betjente salgsavdelingen i Region Øst seg av egne kjøreruter for å få brakt varene ut til kunder i østlandsområdet. Vi hadde avtale med diverse lastebilfirma som stilte opp med egne sjåfører. Disse betjente forskjellige ruter og la rundturene opp slik at noen kunder først fikk varene sine på turen tilbake mot Oslo.

På en tur til Vestfold var det en forretning i Sandefjord - forøvrig en meget god kunde - som fikk varene sine som sistemann.

Under lossingen av diverse materiell og hvitevarer registrerte kunden at det sto en vaskemaskin borte i en krok på planet med en hvit lapp påskrevet «Retur» og bemerket: «Jaså, Siemens slipper ikke unna reklamasjoner de heller?» «Pøh», svarte sjåføren, «det der er vel ingenting, du skulle bare sett det lasset jeg hadde med meg hjem forrige dagen!»

Dag Anderssen

Pråmmen

Anker Aasen kom til Proton (Siemens) i 1952 og var helt frem til sin pensjonering i 1985 knyttet til avdelingen i Skien og Siemens sin virksomhet i Telemark, bortsett fra et opphold på Husnes i 1965. Under montasjen av våre anlegg på aluminiumsfabrikken der hadde han ansvar for lagerhold og transport.

I Skien var han først og fremst lagermann, men også aktiv i salg.

Aasen er selv telemarking og kjenner distriktet og folks særegenheter svært godt. Sin sjef gjennom mange år, Halvor Valen, betegner han som svært korrekt og formell, en mann av den gamle skole med nøyaktighet og punkt-

lighet som retningsgivende attributter i arbeidet.

Aasen nyter sitt otium og er, tross sin alder på 80 år, sprek som en ungdom. Han tar seg rett som det er en tur ned til Kjørbekk for å hilse på folket. - Alltid hyggelig mottakelse, sier han, det er som om jeg er tilbake i jobben igjen.

Aasen minnes ennå med fryd og en viss beven kunden som med stor utålmodighet ventet på en trommel med kabel han hadde bestilt fra lager i Oslo.

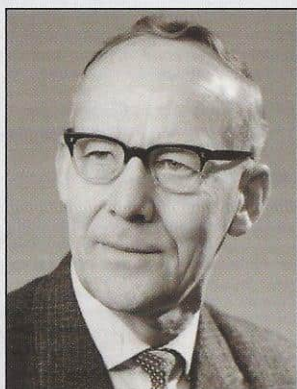
Trommelen var endelig blitt lovet sendt med lastebilen som skulle nedover til distriktet med ankomst da og da. Kunden hadde hastverk med å få tak i denne kabe-

len som var bestilt til et anlegg der alle montørene ventet for å få anlegget ferdig. Selv sto han og trippet meget utålmodig.

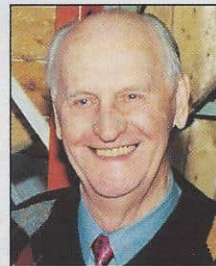
Men da transporten endelig ankom var der ingen kabeltrommel med, bare noe småmateriell og en svær pråm (båt) på lasteplanet.

Vi gjorde lange ansikter alle sammen, og skikkelig røde ble vi da sjåføren forklarte at det var ikke blitt plass til kabeltrommelen da en av direktørene i Proton skulle ha pråmmen med denne bilen ned til landstedet sitt i Telemark.

Selv hadde jeg helst lyst til å krype under jorden, og Valen viste seg ikke i flere dager etterpå.

Halvor Valen

Anker Aasen

Håndball og krabbefest

- Jeg begynte i Proton i 1948 og kom ganske raskt i kontakt med «Sportsklubben», spesielt Håndballgruppen som forøvrig gjorde seg sterkt gjeldende i Oslo.

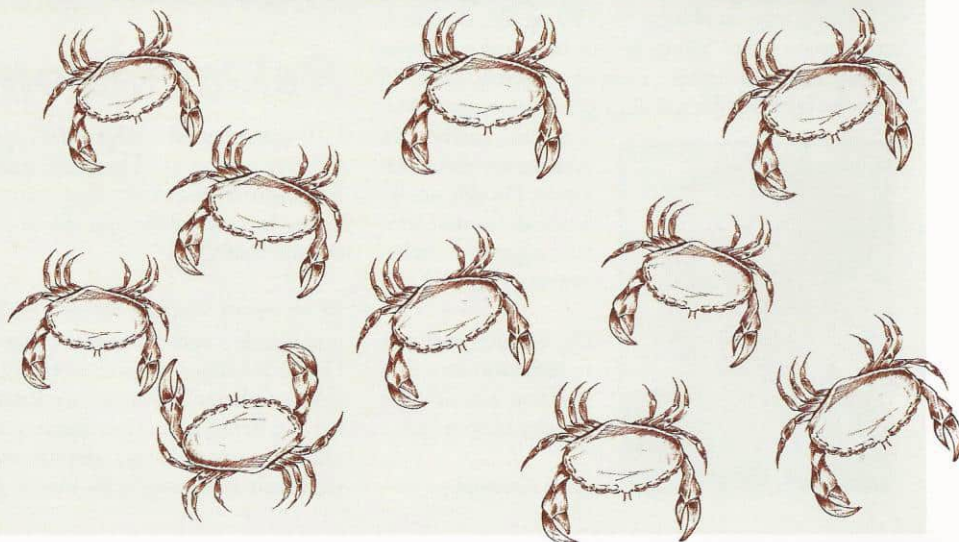
Vi var et av de ledende lagene i en tre-års periode, forteller Egil Jacobsen. - Trygve Gundersen var oppmann og selv var jeg kaptein på laget. Vi var flittige brukere av Siemens-hytta i Sørkedalen, og anla en håndballbane på nedsiden av hytta. Den er vel knapt nok synlig i dag, dekket av trær og busker.

Ved en anledning hadde vi en spesiell sammenkomst på hytta og det ble satset på krabbefest. Levende krabber ble innkjøpt og en person ble utpekt som kokk. Kjelen med vann ble satt på komfyren og platen satt på. I mellomtiden ble det servert velkomstdrinker, og etter en tid ble det ønsket velkommen til bords uti det fri. Kokken mente nå at krabbene hadde ligget lenge nok, kjelen ble båret ut og vannet hellt ut. Den store overraskelsen var at krabbene på langt nær var hinsides - de tok flukten og krabbet

bokstavelig for livet ut i terrenget.

Det ble en vill jakt under høye heiarop og stor stemning inntil alle var fangst inn igjen. Og kokte krabber ble det til slutt.

Egil O. Jacobsen

Hønsegården

Med 41,5 år i firmaet er det ganske mye en har opplevd. Spesielt har jeg vært med på en del aprilspøker. En av dem jeg minnes godt var da jeg ga meg ut for å være en danske som drev hønseri i Oslo og sendte et brev til min gode kollega Agnar Risberg. Agnar var produktansvarlig for et nytt produkt fra Siemens i Tyskland, nemlig protolin skjøtemuffer. Det var tokomponent skjøtemuffer for kabel og planen var å ha det litt moro med akkurat det på 1.april. Jeg hadde spurt min far om han ville spille dansken på vår private hjemmetelefon, noe han ikke var villig til og som førte til at Agnar nokså rask fant frem til "den virkelige dansken".

Slik lød brevet:

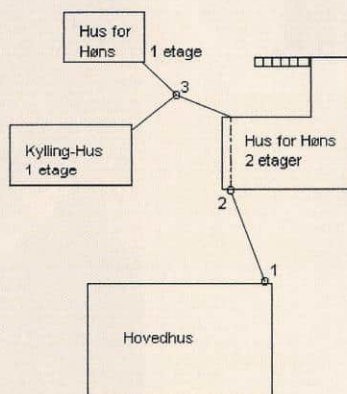
Firma Siemens Norge A/S v/Ing. Riisberg, Rosenkrantzgaten 11, Oslo

Ad. Protolin muffer

Paa foranledning af eet tips fra en god Bekent skriver jeg til jer for om muligt opnaa noget Hjelp med et lille Problem. (Samtidigt bedes om undskyldning for at disse linje der skulde skrives på norsk, med all tydelighed taler for at der er en danske der haver skrevet dem).

Til Sagen: Jeg bedriver Hønseri i stor stil og haver siden et paar aar tilbage været bosat i Oslos Udkant med alle mine høns. Som I maaske ved er der i de siste aar blevet vanligt med højtalere i saavel Fjøs som Hønserier i den hensigt at opnaa en best mulig ydel-

se fra Dyrenes Side. I Danmark har jeg gjort nogle forsøg og agter nu at fortsette, da det lod til at blive en stor Succes. Imidlertid er der et paar forhold der gør meg noget tvivelraadig, og da i særdeleshed de atmosfæriske

overspendinger. Som "kabel" tenkes anvendt vanlig tvunnet telefontraad, fra Hovedhus til Hønsegård som skidsen viser.

Saa til Spørgsmaal: Lader jers Protolin muffer sig opblande med stoffet "kolostrat"? Efter hvad jeg haver erfaret fra videskabelige Kredse haver dette Stof den Egenskab at det isolerer fullstændigt for vanlige spendinger, men virker som noget afen ventil for spendinger af den størrelse der kan optrede i atmosfæren. Min plan er at anbringe to protolinmuffer (1 og 2 paa skidsen) med inlagt jordforbindelse og iblandet kolostrat, og bagefter en vanlig muffe (3) uden kolostrat,

for vanlig afgrening.

Jeg tør be om jers vennlighed i denne sag, og er takknemlig om I ville ringe mitt telefonnummer, 19 70 03 snarest, da I vel kan kan tenke jer at Paasken står for døren og dermed en mulig højere omsetning. Om I maaske hadde andre Løsninge at fremme forslag om, hører jeg gerne dette samtidigt.

Ærbødige hilsener jers

Knud Christensen

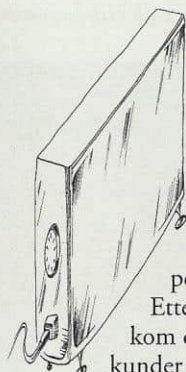
Så langt brevet. Agnar studerte saken og hev seg på telefonen. Min far ville som sagt ikke være med på en slik spøk og la på røret. Agnar fattet mistanke i en bestemt retning, fant telefonnummeret under Ringen i katalogen, slo på hustelefonen og spurte meg om han var kommet til hønseoppdretteren personlig. Jeg svarte ja, men spøken var likevel ikke helt over.

Agnar tok nemlig med seg brevet på spiserommet. Vi var 12-15 stk som spiste sammen på salgsavdelingen den gangen. Agnar og jeg mente at en så viktig sak måtte forelegges sjefen, som den gangen var Sverre Falkenberg. Han fikk seg brevet forelagt under lunchen, leste det grundig og sa kontant: Skriv til ham og si at våre muffer kan ikke blandes med kolostrat.

Johannes Ringen

Spareovnen

For en del år siden lanserte vi begrepet «Spareovner» for våre produkter fra Elektrovarmefabrikken i Trondheim. D.v.s. at termostaten og teknikken i forbindelse med denne ble så god at det virkelig kunne spares penger på strømregningen.

Etter noen år med disse ovnene ute i markedet, kom det under mitt besøk hos en av våre gode kunder i Gudbrandsdalen inn en mann med en slik ovn under armen. Han slengte den på disken, og ga høylydt uttrykk for at dette var dårlige greier. Etter bare to års bruk varmet den ikke lenger.

Ekspeditøren så på meg, og sammen skrudde vi ovnen fra hverandre for å se om vi kunne finne feilen.

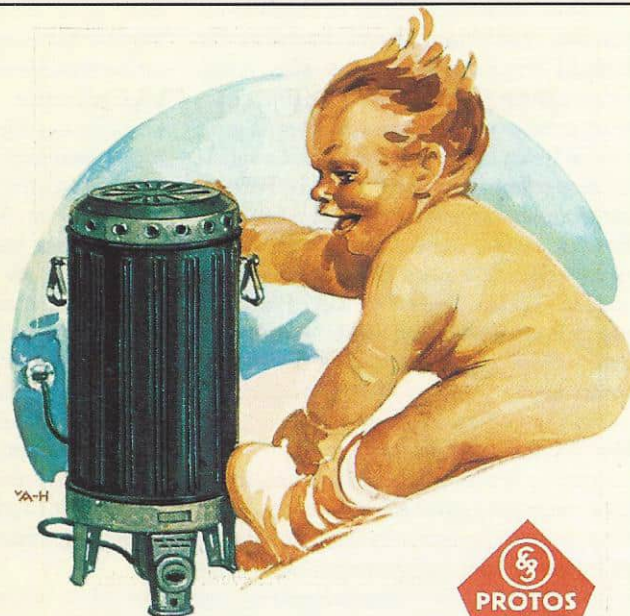
Stor var vår forundring da det åpenbarte seg at det aldri var blitt satt inn varmeelement i ovnen.

Alle ble ganske lang i ansiktet, ikke minst eieren som mente at den hadde virket i to år.

Saken løste seg ved at eieren på stedet fikk en ny ovn, og alle var enige om at maken til «spareovn» skulle man lete lenge etter.

Dagfinn Nordlid

**PROTOS-
RUNDovn**

**NORSK AKTIESELSKAB
SIEMENS-SCHUCKERT**

Johannes Langhelle:

Gå hem så fint vi hadde det!

Tekst & Foto: Gunnar Friedl

Omsetningen av produkter i Region Vest har alltid stått i en særstilling idet Siemens i denne landsdelen har hatt store markedsandeler. Johannes Langhelle var i mange år en av nøkkelmennene, som sammen med Jan Gismervik erobret Vestlandet. Deres overbevisende salgsargumenter, akkompagnert av trekkspill og gitar, satte varige spor fra Egersund i sør til Måløy i nord.

Senere drev han, i spissen for avd. Forbrukerprodukter, salget av hvitevarer opp i de store høyder.

Det er dans i Nesttunhallen og på scenen spiller den lokale trekkspillklubben opp med «Fagre Stryn», en vals av Per Bolstad. Slag i slag kommer slowfox, tango og evergreens, og vi merker oss den taktfaste og presise compen som trakteres på gitar av - ja, hvem andre enn Johannes Langhelle, mangeårig kollega og leder av Forbrukerprodukter i Siemens Bergen. Etter en feiende reinlender blir det pause, og en strålende opplagt Johs hopper ned fra scenen: «Ikkje vi goe då?». Han er varm og oppspilt etter økten og tørker seg på pannen. - Dette er livet, kan vi ha det bedre?, smiler han.

Musikk er livet

- Spilte jo litt før også, både trekkspill og gitar, men fart i sakene ble det først da jeg ble pensjonist for fem-seks år siden. Nå spiller jeg nesten hver dag og comper både trekkspillklubben, et lite munnspeillorkester og forskjellige sangsolister - veldig variert musikk altså. Som Siemens-pensjonist trives jeg veldig godt både med musikken og mine andre fritidssysler. Går mye på turer, går og går, det er fint når også helsen er noenlunde bra, ivrer han.

Johannes Langhelle begynte på lageret i 1949, og minnes godt sin første salgsaksjon: - Der var en bråte magnetofoner stablet opp

der, så jeg gikk til sjefen i Bergen, disponent Bang og sa, «kankje vi heller selle di?». Slik begynte hans lange løpebane i salg som etter hvert skulle vise seg å bringe store resultater.

De fleste som kjenner Johs forbinder ham først og fremst med salg av hvitevarer på Vestlandet. Ingen andre Siemens-avdelinger kunne hamle opp med bergenserne når det gjalt oppnådde markedsandeler. - I midten av 80-årene hadde vi greid å opparbeide 25% markedsandel og ble Vestlandets største leverandør, minnes han. - Og ikke nok med det, vi var faktisk den største i Europa innen konsernet målt i forhold til folketallet, legger han til.

Min beste periode

- Hvis du spør meg om hva som var den fineste perioden i mitt Siemens-liv må det være opparbeidelsen av hvitevarer i slutten av 50- og i begynnelsen av 60-årene, da Egil Grotle og Svein Andersen kom til og vi sammen dannet et salgsteam. Nå har det sneket seg inn for

mye alvor i salget, mener han og tenker tilbake på tiden da han sammen med Jan Gismervik spilte opp til dans på kundemøtene.

Johannes Langhelle, alltid med et smil og en god historie på lager.

The Siemens brothers i aksjon i begynnelsen av 60-årene. Johs trekkspill, Jan gitar.

"Gå hem så fint vi hadde det!". En gang spilte vi så sterkt at trekkspillet røk over på midten, ler han. - Det var forresten i Høyanger, og for å komme dit måtte vi ta sjøfly fra Bergen - Det hører med til historien at vi p.g.a. sterk vind måtte vasse i land fra flyet i vann opp til lårene, så det var bare å kjøpe seg nye klær så snart vi kom i land.

Kunden i sentrum

Personlige forhold er helt avgjørende i salg. Mennesket må settes i sentrum og vi må prøve å se alt fra kundens side. På den måten skaper vi tillit. Et av de flotteste minnene jeg har er da en av våre største kunder en dag kom hjem til meg med en stor blomsterbukett.

Tar du imot et velment råd fra en gammel kollega? Se opp for internett og PC-bruk! Med alle de besnærende egenskapene IT har, er overdreven PC-bruk en fare, og kan i verste fall lamme den personlige kontakten med kunden.

På andre strenger

Musikerne inntar etter hvert sine plasser igjen og samtalen vår går mot slutten. - Før var mitt liv knyttet til salg, nå spiller jeg på andre strenger, ler Johs, - men tro nå ikke at jeg bare nyter mitt otium med

gitaren. Har nevnt hangen til friluftsliv. Det foregår selvfølgelig også i haven eller ute på hytten min på Radøy der «Askeladden» dupper i fjæra.

Og så har jeg seks barnebarn også, roper han mens han entrer scenen.

Fra Jan Gismervik i Taipei har vi mottatt denne hilsen:

I 1961 kom en ung og "grønn" ingeniør inn i Siemens i Bergen som salgsrepresentant. Jeg glemmer aldri daværende sjef, "Trønder Bang"s ord til meg før min første reise til Sogn og Fjordane:

"Sett igang, vær ikke redd, jeg står bak deg og skal bakke deg opp." En uttalelse jeg satte stor pris på og senere selv har anvendt som sjef.

Denne første turen nordover ble opptakten til en utrolig fin tid i Siemens, da Johannes Langhelle og jeg, sammen med flere kolleger, greide å bygge opp

salgsavdelingen i Bergen til en lukrativ, og fremfor alt fargerik avdeling.

Når vi reiste i 60- og 70 - årene, ikke bare med ordrebok, men også med trekkspill og gitar, var "kunderane i fjorden" henrykte, så som "gamle Olav Øvreberg" i Stryn. Det første han spurte om var: "Har de trekkspillet med?". Var svaret ja, var kvelden sikret og ordren stor.

"Siemens Brothers", Johs og Jan, med trekkspill og gitar ble tør jeg si et begrep blant elektrostanden på Vestlandet, fra Egersund til Måløy. Sole Mio, Rote Rosen og Besame Mucho satte såvel elektrosjefer som deres bedre halvdel i romantiske bevegelser på dansegulvet.

Etter 16 gode og interessante år som Siemens-medarbeider gikk jeg via lærerjobb igang med eget firma.

"Slutte I Siemens!?" En vanvittig beslutning sa min familie.

Men lykken sto oss bi, så idag er vårt familiefirma Wema System et "world wide trade"- navn på den marine sektor, og nå er vi på full fart inn i automobilssektoren. Vi leverer til Volvo, MAN og Renault fra vårt eget bygg på Laksevåg. Nå håper vi at selveste Mercedes Benz kommer på referanselisten.

La meg understreke at vi også har produkter som passer for Siemens sin skipssektor.

Etter den givende tiden i Siemens, har det "nye liv" etter Wemas etablering i USA, Taiwan og nå i India, gitt meg mye kulturelt. Bl.a. har jeg lært å snakke litt kinesisk, og fått større innsikt i østerlandsk kultur. Denne nye aktiviteten har forlangt at jeg må holde meg oppdatert på data og teknikk, og har vel medført at jeg idag, som 63 åring, fremdeles føler meg sterk som i "gamle dager" i Siemens.

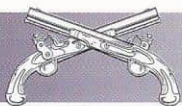
De gode og lærerike Siemens- år, blant gode medarbeidere og venner, har ført til at jeg alltid vil forbli en Siemens - mann.

(PS. "Gamle kjente er velkommen til en kaffekopp (avec) I Nipedalen 37 på Laksevåg!")

Gratulerer Siemens i Norge med 100 vellykkede år! Mine beste ønsker for gode resultater i de kommende år!

Jan Gismervik pt. Taipei.

PS. Jeg har ikke skrevet noe om mitt arbeid som "lysdesigner" i Siemens, noe som bl.a. førte til at jeg fikk drikke kaffe med nåværende kong Harald og dronning Sonja ved åpningen av Sotra-brua. d.s.

Blodig flukt i fjellheimen

Tekst: Tor-Odd Vist

Haldor Lund Eliassen var Siemens-medarbeider i Trondheim i 48 år, og ble kastet inn i det illegale motstandsarbeidet nesten fra begynnelsen av i 1940. I 1944 måtte han flykte til Sverige, og to av kameratene falt for tyske kuler underveis. I Tydalsfjellene står det en minnestein over dem - Finn Krogstad og Herleif Halvorsen.

Eliassen kom tilbake til sin gamle arbeidsplass i 1945 og var lønningssjef da han sluttet i 1988.

Denne beretningen er utdrag av et lengre intervju som Tor-Odd Vist hadde med ham kort tid før han døde i 1996.

Fra venstre: Rolf Leer, Jon Valli, Haldor Eliassen. Bildet tatt i 1977 i forb. med planlegging av minnesteinen på Finnkoihøgda.
Foto: Nils Aftret

«|va har du der, gutt? Den bryske mannen som stoppet meg på gaten var en beryktet nazist, brannsjef Vargdal, jeg strevet med en pakke «Norgesnytt» på sykkel, inpakkingen brast i forskrekkelsen og raste ut. Heldigvis med baksiden opp, den var blank.

- Nææh, bare noe jeg skal ta med hjem, sa jeg. Fant ikke på noe bedre, der jeg med hjertet i halsen fomlet med avispakken med illegale nyheter. Han sendte meg noen skarpe blikk, men lot det være med det, og vi fortsatte til hver vår kant.

Stikk av!

Så glatt gikk det ikke noen år senere, i september 1944. Organisasjonen var blitt

infiltrert av Henry Rinnan og hans «Sonderabteilung», og en av karene i vår gruppe ble overrasket hjemme. Men han hoppet ut vinduet i bare nattøyet, kastet seg ut i Nidelva og kom seg over mens tyskerne skjøt etter ham. Tyskerne hadde navnlistet, så nå var det bare å stikke av i henhold til den planen som allerede var lagt.

Jeg syklet til Malvik, tok toget til Hell, og syklet videre til avtalt møtested i Selbu. Bygda er stappfull av tyske soldater, men vi seks som skal over treffes på avtalt sted, og gjensynsgleden er stor. Det er bankmann Rolf Leer, en av Mil.Org.s ledere i Sør-Trøndelag, ing. Finn Krogstad, studentene Herleif Halvorsen, Bjørn Guldvgå, Gunnar Nervik og meg selv.

Mot grensen

Vi starter om natta. De fleste er slitne etter å ha gått fra Trondheim, og Nervik henger på skuldrene til to av oss. Han ynker seg når føttene henger seg opp i kvist og lyng, han har fått vann i knærne. Vi får noen timers hvil i en elendig gammel fiskerbu, vi er gjennomvåte og utslitte, men går videre dagen etter selv om motet er sunket til «laber bris». Så, ut på dagen, trodde vi at vi ikke kunne ha så langt igjen. Vi mente vi kunne komme oss over på svensk side innen dagen var slutt. Humøret stiger. Snart skal vi «bjuda den svenska flickan på bio!».

Og så skjer det!

Men så lyder ropet fra Rolf Leer som lå litt foran: «Tyskera!». Og så braker det løs, vi sprer oss og søker dekning, og etter litt springer jeg videre. Dermed står jord- og steinspruten rundt meg og jeg stuper, sannsynligvis av sjokket, for jeg var ikke truffet. Jeg kommer meg opp og vil fortsette, men det samme gjentar seg, og jeg faller igjen. Nok en gang er jeg heldig. Jeg er nå like ved siden av Finn Krogstad og ser at han blir truffet, i munnpartiet og antakelig i magen, og han faller om. Jeg kommer meg opp igjen og springer videre, og nå er det stille rundt meg. Jeg springer uten mål og mening for å komme meg bort. Tyskerne ser ut til å konsentrere seg om de andre. Men de har hunder med, så jeg er redd for at de kan ta sporet etter meg.

Tilfeldigvis møter jeg Bjørn Guldvgå. Han springer foran og jeg følger etter. Han er litt kjent i disse traktene fra tidligere turer. Vi springer gjennom en finngammeby. Ingen samer å se. Fristende å gjemme seg, men vi fortsetter. Til mitt hell - det skulle vise seg senere - forsvinner Bjørn for meg og jeg fortsetter alene. Jeg går og springer hele dagen, uten mat, for sekken har jeg måttet kaste.

Fra venstre: Gunnar Nervik, Haldor Eliasson, Rolf Leer. Bildet tatt i 1977 i forb. med avduking av minnesteinen på Finnkoihøgda.
Foto: Rolf W. Thanem

Senere fikk jeg høre at Bjørn Guldvåg gikk i ring og kom tilbake til stedet hvor tyskerne hadde kvarter. Han ble dermed tatt til fange. Det ble også Gunnar Nervik. De ble begge transportert ned til en tysk observasjonspost på en gård i Meråker. Ut på natta simulerer Guldvåg syk og ber om å få gå på do. Han blir fulgt av en vakt med gevær og får ikke lov å ta på sko. Dette gjentar seg, og da setter vakta igjen geværet. Da ser Guldvåg sitt snitt til å stikke til skogs, i underbuksa og uten sko. Flere dager senere kommer han seg over grensa, men føttene er så ødelagte at han får et lengre sykehusopphold i Stockholm før han er i stand til å gå igjen.

"Graben!"

Gunnar Nervik fikk en uhyggelig oppgave før han ble transportert ned til bygda. Lederen for den tyske patruljen pekte på et sted i sandbanken ved elva og befalte til ham: «Graben!» Nervik trodde hans siste time var kommet, men det viste seg at det var for Krogstad, som da var død, han skulle grave, og det måtte han gjøre med bare hendene.

Nervik havnet først på Vollan, men ble i april 1945 overført til Falstad hvor han var til frigjøringen.

Herleif Halvorsen, som hadde unngått kulene i Nidelva, ble truffet i venstre foten. Han ble hardt skadet, men klarte å gjemme seg bort. På utrolig vis klarte han å ta seg over grensa. Men blodtapet ble for stort og han bukket under bare noen minutters gange fra

gården Rundhögen, ca. fire kilometer inne på svensk side. Der ble han funnet neste vår. Rolf Leer hadde gått befallsskolen og var den mest garvede av oss. Han klarte å komme seg unna ved bl.a. å slippe seg ned i en flomstor bekk så hundene ikke kunne følge sporene hans. Etter en meget strabasøs tur kom han seg velberget, men utslitt over til Sverige.

Over grensa

Etter at Bjørn Guldvåg og jeg skilte lag kom meg jeg meg etter mange vidervedigheter til Gresslia. Her har jeg gode bekjente, blir tatt godt hånd om og holdt i skjul inntil jeg etter en ukes tid kan ta bena fatt mot grensen igjen. Det er på høy tid, det går rykter om at tyskerne forbereder en razzia.

Jeg er utrustet med en gammel skoleransel, mat, en flaske melk og en tollekniv. Jeg har tørre klær og gode sko, og jeg vet hvor jeg skal. Det er tyske patruljer i området, så sansene er i høyspenn. Det gir seg bl.a. utslag i at jeg hopper høyt og skriker i kor med et lemen jeg kommer bort i.

Jeg når grensa uten å ha sett en eneste tysker. Den er markert med et reingjerde, og det går greit å komme over, for det henger en leder på det. Idet jeg står på toppen tar jeg av meg lua, jeg har en ubeskrivelig følelse av frihet inni meg.

Et stykke inne på svensk område treffer jeg svenske soldater. De er vennlige. En av dem ser lenge på meg. Så sier han: «E det så dårligt i Norge nu?»

Inne på kjøkkenet får jeg en taburett, og så

er jeg borte. Jeg våkner i en køyeseng. Jeg får meget god behandling - de vet nesten ikke hva godt de skal gjøre for meg.

Jeg fikk med meg meget godt fra Sverige - det beste av alt var min hustru Kristina!

I juni 1945 var jeg hjemme i Norge igjen.

Drama hjemme

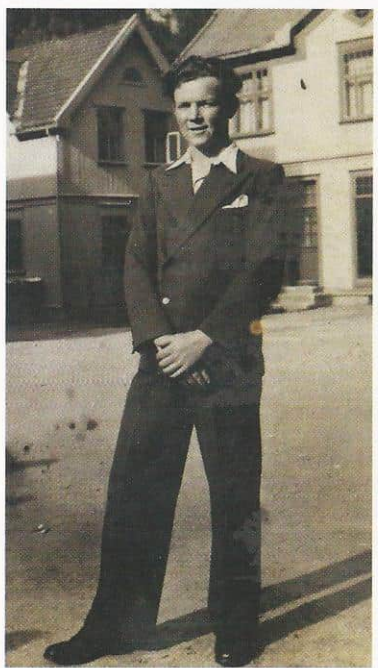
Mens jeg lå i Gresslia og ventet på å kunne ta siste etappe til Sverige fikk jeg beskjed om at de hjemme hadde fått besøk av tyskere natten etter at jeg forsvant. Mor mi, som var død, og min eldre bror Gisle var hjemme, mens far var bortreist. Bror min hadde våknet av at det ringte på, men torde ikke åpne. Det ringte en gang til, og da gikk han til døren. Utenfor sto flere tyskere i skinnjakker, og med pistoler rettet mot ham. Han ble så vettskremt at han kastet seg rundt og løp gjennom leiligheten. De skjøt etter ham, og han ble truffet i venstre skulder og ble liggende i en blodpøl på gulvet. Ingen hjemme visste hva jeg egentlig drev med, så de var ikke klar over at det var meg tyskerne var ute etter.

Bror min ble sendt til Misjonshotellet. De trodde jo at det var meg de hadde tatt. Der ble han forhørt, men jeg må tilstå at jeg aldri fikk meg til å spørre ham om hvilken behandling han fikk der. Han ble sendt til Vollan, og etter et par dager til Røde Kors hvor han ble behandlet for sine skader. Han ble aldri noe menneske mer. Han døde noen år etter frigjøringen.

Krigsminner

Finn Abrahamsen forteller fra sine unge år i Siemens

Tekst: Gunnar Friedl

Hjelpemontør Finn Abrahamsen, 17 år gammel, på Rjukan (Vemork) i 1944

Når flyalarmen gikk på Herøya, gikk vi som regel opp på taket av bygget og solte oss. Så lite ante vi om hva et bombeangrep kunne bety. Denne dagen var vi imidlertid ikke på taket - det var lørdag i 12-tiden, og vi skulle avslutte en time senere. Jeg ble stående foran Siemens-brakka sammen med Øivind Jansen da flyene kom innover oss.

Bombene faller

- Glemmer ikke hylet fra bombene som gikk over i en ubeskrivelig buldrende lyd når de var rett over oss. Jeg kastet meg på magen i en gjørmedam mens bombene traff i umiddelbar nærhet. En stor trebjelke traff meg over lårene men jeg fikk vrippet meg løs og løp ut av porten mens bombene falt rundt meg. Videre over piggrådgjerdet og ut i Gunnekleivfjorden med kjeledress og trebåner og dukket under vann når jeg hørte hylet fra bombene. Jeg fikk kravlet meg i land da det endelig inntraff en pause i bombingene. Lot kjeledress og trebåner ligge igjen i vannkanten og kreket meg barbeint, med skader i lårene og full av blodige småsår, innover mot Porsgrunn, der en sykebil tok hånd om meg.

Fra ødeleggelsene på Herøya etter bombeangrepet 24 juli 1943. T.h. trafo- og koblingsstasjonen.

Dette forteller Finn Abrahamsen om luftangrepet på Herøya 24. juli 1943.

Siemens-montører omkom

Tilsammen 180 fly kom i tre bølger innover området og tømte bombelasten sin over Norsk Hydros anlegg. Fra Siemens var ca 15 montører i gang bl.a. med kabelmontasje, høyspentanlegg og kjøleanlegg. Der kontorene våre, lager, smie og spisesal hadde stått var det bare et stort bombekrater igjen. Det omkom ca 50 nordmenn, om jeg ikke husker feil, deriblant Øivind Jansen og Jakobsen, som jeg ikke husker fornavnet på, fra Siemens. Øivind var blitt stående der jeg kastet meg ned - han ble funnet der senere.

Finn begynte som hjelpemontør i romjula 1942 og Herøya ble hans første arbeidssted. Etter Herøya ble det Vemork, et ikke mindre utsatt sted. Til og fra kraftstasjonen ble de transportert i kuvogner trukket av

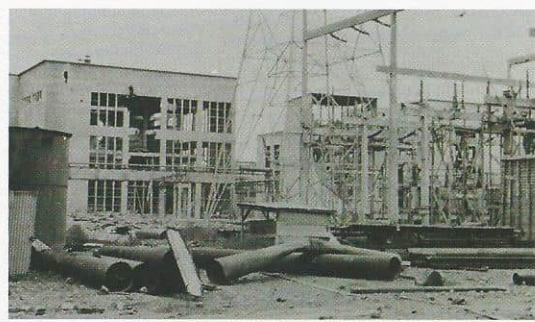

Foto: Norsk Hydro

damplokomotiv. Der var tyskere overalt og arbeidet ble stadig avbrutt av flyalarm, røklegging og mineutlegging. Lite mat fikk de og lønnen var 50 øre pr time og 9 kr i diett pr dag. - Men vi hadde illegale aviser, smiler Finn. - De ble gjømt bak speilet i brakka mellom «Vannstoffene» og kraftstasjonen, mens tyske soldater patruljerte att og fram foran vinduet.

Læreguttkontrakt ble han lovet på betingelse av at han ville dra til Saudasjøen, der en aluminiumoksydfabrikk var i arbeide. Der vrimlet det av tvangssendte arbeidere fra mange nasjoner, bl.a. russere, franskmenn, serbere og kroater.

Stadig sulten

- Det verste var kosten, minnes han. Rasjonen var to brød i uken - ikke mye for en 18-åring - et halvt brød gikk jo med ved utleveringen. Redningen ble svartebørshandel. På bakeriet kunne vi få brød til kr 10,- pr stk, men det måtte to daglønner til for å kjøpe ett.

- Jeg hadde lovet foreldrene mine å komme hjem til jul, men det ble det ikke noe av. Sammen med russerne feiret vi høytiden. Først gikk vi rundt juletreet, siden ble det mer og mer russisk slavedans og ballet og det endte med «blåmann» (blå dunder), ler han. - I steden ble det en liten tur hjem til påske, men heller ikke den uten viderverdigheter da flere jernbanebruer og master var blitt sprengt, så vi måtte gå forbi bruddstedene

Finn måtte bli på anlegget til juni, men så kunne han endelig puste ut.

Det var en deilig følelse å komme tilbake til Oslo, og det endatil samtidig med at Kongen steg i land på Honnørbyrgen.

Fra tillitsmann til politiker på heltid

Tekst & Foto: Gunnar Friedl

Da Rolf Aas forlot Siemens i 1989 var det mange som beklaget at de mistet en tillitsmann og en populær talsmann for de ansatte. Også ledelsen i Siemens Trondheim følte hans avgang som et tap for bedriften. Rolf Aas hadde den sjeldne gave å fremme viktige saker for fabrikkarbeidere og montører uten å bestige barrikader eller å legge opp til de store konfrontasjoner. På sin lune måte, og alltid med velbegrunnede argumenter fikk han ofte gehør for sine synspunkter. Det var, sier de som fikk Rolf som motpart i en forhandling, alltid interessant og morsomt fordi Rolf også hadde humoristisk sans og som regel et smil på lur i øyekroken.

Rolf Aas begynte som platearbeider i Elektrovarmefabrikken høsten 1973. Allerede året etter ble han valgt som tillitsmann for plateverkstedet. Han ble nestleder i verkstedklubben våren 1977, og i 1980 fikk Rolf i tillegg vervet som hovedverneombud. I 1984 avløste han Boye Flittig som klubbformann i S/T.

Men hans politiske begavelse og evne til å forhandle skulle vise seg å bringe ham nye og større utfordringer. Nysgjerrigheten på politikk i større målestokk var blitt vekket og Rolf fikk lyst til å prøve seg utenfor firmaet. Han søkte et års permisjon for å arbeide som sekretær i Fellesforbundet fordi - som han selv sa - oppgavene der syntes spesielt forlokkende. Da året var omme sa han opp stillingen i Siemens og ble stedfast i Fellesforbundet. Noen år senere kunne vi lese i avisene at Rolf Aas var blitt valgt som formann i Trondheim Arbeiderparti. Etter å ha sittet i denne formannsstolen i seks år er han nå tilbake igjen som sekretær i Forbundet.

Mens vi tar heisen opp til fjerde etasje i Folkets hus lurar vi på om politiske møter, Hovedavtalen, lovverket og paragrafer kan ha forvandlet Rolf til en blek og grå byråkrat?

Men nei! Smilende, opplagt og knaskende på et eple ser han ut som sunnheten selv.

- Gratulerer med 100-års jubileet, kommer det spontant. - Har fulgt godt med i Siemens siden jeg sluttet og hatt god kontakt med mine tidligere kolleger, så på en måte føler jeg ennå slektenskap med bedriften.

- Hva minnes du best fra Siemens-miljøet?

- Det var en utrolig lærerik tid. Og moro hadde vi det og. Det jeg lærte på forhandlingsmøter har jeg hatt stor nytte av seinere.

Jeg var og er fremdeles imponert over det gode forholdet som hersket mellom bedrif-

arbeidsplasser. Det ansopret meg til å engasjere meg i debatten.

- Angret du noen gang på at du valgte storpolitikken fremfor Siemens?

- Nei, jeg har stortrives hele tiden med de oppgavene Fellesforbundet har pålagt meg. Nå har jeg det faglige ansvaret for de store

utbyggingene i Trondheim, spesielt RiT og Realfagbygget. Dette innebærer bl.a. å sørge for at de mange bedriftene som presser på for å få oppdrag kjenner og etterlever Hovedavtalen og har betryggende arbeidsvilkår for sine ansatte. Fellesforbundet kan nemlig påvirke anbudsbedingelsene og få nedfelt der at bedriftene som velges ut forutsettes å ha ryddige forhold både innad og utad.

På bedrifter med ordnede organisasjonsforhold, går alt så mye lettere, smiler Rolf.

- Alle kjenner trafikkreglene som ligger i avta-

leverket. Slik som på Siemens, legger han til.

- Du lengter altså ikke tilbake?

- Ikke foreløpig. Men hvem vet? Da jeg sluttet i Siemens fikk jeg hyggelige ord med på veien idet personalsjefen ønsket meg velkommen tilbake hvis jeg senere skulle komme til å angre. Så kanskje tilbudet står ved lag ennå?

Uansett ønsker jeg dette for Siemens på terskelen til de nye hundre år: Fortsett med å utvikle gode arbeidsplasser i Norge slik Siemens har gjort det frem til nå!

Rolf Aas er sekretær i Fellesforbundet

ten og oss tillitsvalgte. Lignende eksemplariske tilstander har jeg ikke møtt i noen annen bedrift.

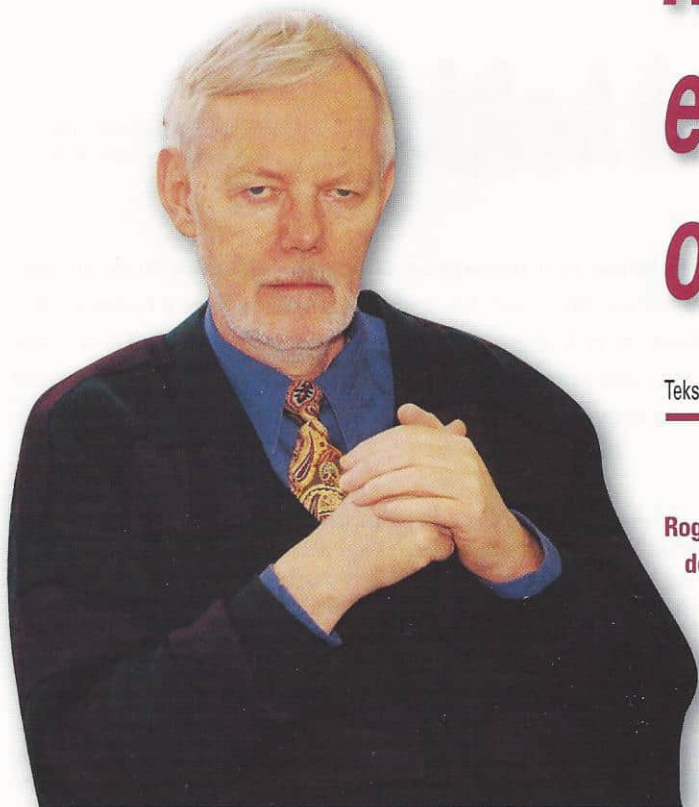
- Du engasjerte deg jo også i debatten om de multinasjonale selskapene?

- Ja, på 70-tallet ble søkelyset rettet mot de internasjonale konsernene fra politisk hold, og deres rolle, både nasjonalt og internasjonalt ble gitt et negativt skjær. Jeg kjente meg ikke igjen i det bildet. Følte at arbeidsplassen min i Trondheim var del av en norsk bedrift, mens jeg ute møtte den motsatte holdning: Siemens var en av de store stygge ulvene. Men for meg gjalt dette norske

Roger Arnhoff:

Med 45 års erfaring som lyd- og bildemann

Tekst & Foto: Gunnar Friedl

Roger Arnhoff tilbragte sine første læreår i Siemens - den gang Proton - der han var med på å utvikle båndopptakere i begynnelsen av 50-årene. Nå, 45 år senere, finner vi ham på Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana der han leder Medielaboratoriet og er ansvarlig for restaurering av film, lyd og video. Roger Arnhoff regnes idag som en av landets fremste innen lydbransjen og en av de få - hvis ikke den eneste - som kjenner dette faget til bunns gjennom dets forskjellige epoker, helt fra de første lydopptak ble gjort i Norge.

Fra de indre gemakker i Nasjonalbibliotekets ruvende bygning trenger musikk fra kjente spellemenn i Gudbrandsdalen omkring århundreskiftet ut i korridorene. Musikken er riktignok gammel, men ny for dagens folkemusikkelskere. Det er lyden fra voksruller, den tids innspillingsmedium, som gjenskapt og i flott gjengivelse strømmer ut fra en sinnrik innretning, bygget opp på en liten dreiebenk.

Tobias

Bøyd over innretningen står Roger Arnhoff og justerer inn hastigheten slik at gjengivelsen blir best mulig. Dreiebenken driver voksrullen, mens en spesiallaget pick-up følger rillene på voksrullen. Rillene overføres deretter til en moderne båndopptaker. Hele innretningen er Roger Arnhoffs oppfinnelse, og har fått navnet Tobias etter Rogers barnebarn.

- Det var Thomas Alva Edison som for over 100 år siden gjorde verdens første lydopptak. Lyden ble samlet opp i en trakt og via en stift overført til voksrull. I Norge eksisterer det mange slike ruller, men de fleste er medtatt av tidens tann, forteller Roger.

- Tanken om hvordan slike gamle og skjøre voksruller skulle kunne avspilles hadde modnet seg hos meg gjennom mange år, så da tiden var inne var det egentlig bare å finne de rette delene og lage maskinen.

Idéer i fleng

Typisk for Roger Arnhoff - gjennom hele hans begivenhetsrike liv har ideene stått i kø, ideer som stort sett har dreiet seg om lydforbedring og -gjengivelse. Og det begynte tidlig. Allerede som seksåring begynte han

å leke med strøm og ledninger og da han var ti år bygget han sin første radio. Et par år senere viste han film for ungene i nabolaget fra en kinomaskin drevet med sveiv. Å se filmen «Luftskipet Norge» kostet fem øre, mens prisen for å se den baklengs var to.

Roger begynte i Proton i 1950 i Rosenborggt. 19, der produksjon av båndopptakere allerede hadde pågått i flere år. Samtidig gikk han afterskolen på radiolinjen.

- Her fikk jeg det grunnlaget som jeg senere bygget videre på, sier Roger ettertenksomt, mens blikket søker over fjorden og innover Svartisen som skinner i ettermiddagssolen.

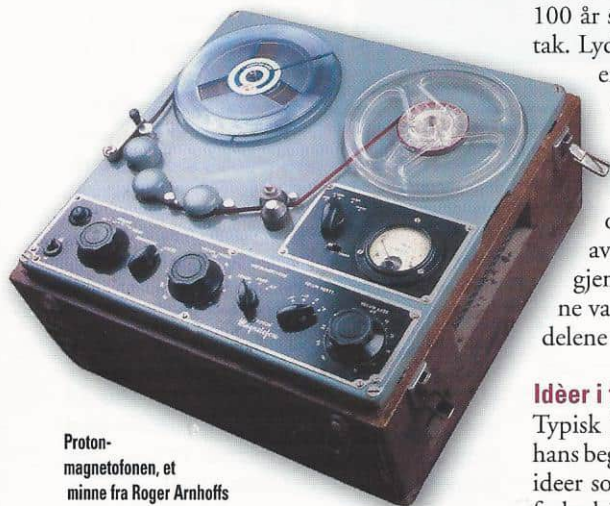
Der var mange hyggelige kolleger i Rosenborggt. som gjerne lærte bort det de kunne, minnes han. - Jeg var assistent til Per Bakken som var Rolfsjords mann på dette feltet.

Båndopptakere

På Proton lagde vi et par tusen båndopptakere, både for profesjonelt og til privat bruk. Den var forøvrig den første profesjonelle båndopptakeren bygget i Norge.

Selvste NRK-båndopptakeren ble utviklet der sammen med NRK, og til olympiaden i 1952 lagde vi 50 apparater.

Idag er det ikke så mange som vet at vi til

Proton-magnetofonen, et minne fra Roger Arnhoffs læretid i Siemens, fotografert med selvbygget digitalkamera på Nasjonalbiblioteket.

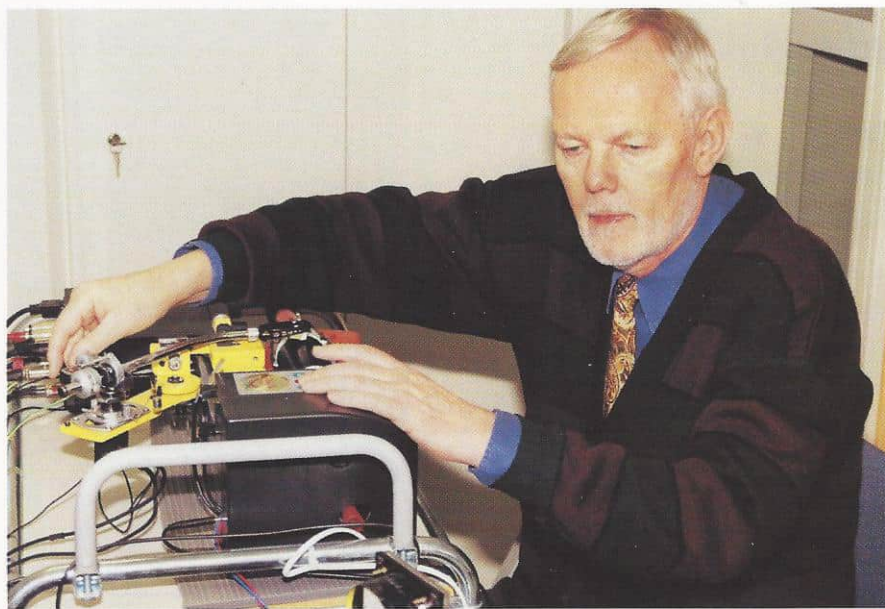
olympiaden også laget forsterkerutstyret til arenaene både i Holmenkollen og på Bislet - det var forsterkere med elektronrør, og dette utstyret var i bruk helt frem til 1991!

Minnene strømmer på og Roger er etter hvert blitt opprømt. - I Proton-tiden lagde jeg også min egen private båndopptaker og sammen med en kamerat begynte vi å synkronisere lyd til en 16 mm filmfremviser. Han leste kommentarene mens jeg spilte 78-plater. Jeg ble veldig tent på å få lyden til å gå synkront med bildet, og dette ble nok litt av et gjennombrudd for meg med tanke på min videre løpebane. Fra nå av ble det både lyd og film. Roger forlot nå Proton og ble med i Erik Borges team som både lyd og filmmann, først i opptak av OL-filmen, senere i vanlige spillefilmer. For å oppnå bedre synkronlyd laget han i denne tiden en helt ny båndopptaker som dessuten gjorde det mulig å klippe og redigere i lyden. Så ble det en periode i ABC-film der han jobbet som lydtekniker ved innspilling av film og musikk.

"På Hovedøen" med ekko

Maskinen som laget ekko til Kari Diesens «På Hovedøen» ble også til i denne tiden. - Den lagde jeg hjemme i mitt eget verksted på fritiden, og da ryktene gikk om at jeg hadde fått til ekkovirkningen ble det mange nye oppdrag, sier Roger.

I 1962 overtok Roger ABC-Films lydstudio og startet opp under eget navn - Roger Arnhoff Lydstudio. Virksomheten ble utvidet og omfattet etter hvert både lydstudio, reklamefilm, video og eget platepresseri. I slutten av sekstiårene dro Roger

Roger Arnhoff på plass ved Tobias under avspilling av en voksrull med hundre år gammel musikk.

Arnhoff over Atlanteren. Han kom hjem igjen med lydkassetten og startet opp Skandinavias første kassettfabrikk. Etterspørsel og produksjonen økte til den i midten av 80-årene var kommet opp i tyve tusen kassetter pr dag.

Til Mo i Rana

Så, i 1992, påtok han seg oppgaven som leder for medielaboratoriet som var blitt opprettet ved Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana. Foruten avspilling av gamle voksruller har digitalfotografering opptatt mye av hans tid. Han konstruerte selv et kamera som kan ta

både analoge og digitale bilder, et såkalt hybridkamera. Eldre bilder kan bringes til nytt liv og metoden bidrar dermed til å formidle vår fotografiske arv.

På Nasjonalbiblioteket går Roger gjerne under kjelnavnet «trollmannen», fordi han løser de fleste oppgaver innen restaurering av film, lyd og video.

- Drivkraften har gjennom hele mitt liv vært interessen for teknikk, sier han, - og 45 års erfaringer som lyd og bilde-mann setter jo etter hvert sine spor!

Roger Arnhoff bak spakene på mikserbordet under opptak av Wenche Myhres første single i stereo. Mikserbordet, som hadde seks kanaler, bygget han selv.

Per Ivar Moe:

Elektriker- lærling og verdens- mester

Tekst: Gunnar Friedl

Få har vel hatt en så begivenhetsrik læretid i Siemens som Per Ivar Moe. Han begynte i elektrikerlære i 1961, og før han var ferdig var han blitt verdensmester på skøyter. I Siemens-avisen nr 1 1963 sto det følgende: "Ja, det ser jo noe uvanlig ut, men ikke desto mindre har vi en «gullgutt» i våre rekker - nemlig Per Ivar Moe. Han har laget sjokktider i skøytekretser over hele landet - ja langt utover landets grenser sogar". To år senere sto det: "Gratulerer Per Ivar! Flott gjort! Vi har fulgt deg med spenning hele sesongen og ble svært glade og stolte da du fikk laurbærkransen i årets VM!"

Nå - 35 år senere - møter vi soussjef Per Ivar Moe i hans kontor i Kreditkassen og rekapitulerer dette stykket norsk idretts-historie.

- Selv om viraken har lagt seg etter hvert, står dette kapitlet for meg som et ufor-glemmelig eventyr, bekrefter han med et smil, det samme smilet som så mange ganger møtte oss fra aviser og TV den gang da 17-årige Per Ivar laget furore i internasjonal skøytesport.

- Årene 1961 til 1965 var stjerneårene i norsk skøyteidrett. Under trener Stein Johnsen's fabelaktige ledelse gikk en rekke norske skøyte-løpere helt til topps i internasjonal sammenheng. Jeg var så heldig å komme midt oppi dette og kunne medvirke til at Norge hentet hjem en rekke gull-, sølv- og bronsemedaljer både i VM og i olympisk sammenheng.

- Når begynte det hele?

- Jeg hadde gått yrkesskolen på elektrolin-jen hjemme på Lillehammer og hadde hatt skøytene som fritidsbeskjeftigelse nr. 1 helt fra tidlige guttedager. Var såkalt «lovende» skøyte-løper og deltok også i konkurranser - husker spesielt NM på Voss i 1955 da de store gutta Hjallis og Kupper'n huserte - da var jeg 11 år gammel.

Ville gjerne komme inn i et større skøyte-

miljø og dro til Oslo 16 år gammel og fikk lærlingeplass på Siemens i Rosenkrantzgaten. Flyttet inn på læregutthjemmet i Pilestredet 36 der jeg delte rom med ti andre. Heldigvis fikk jeg meg egen hybel litt senere.

- Hvordan klarte du å kombinere læretiden med stadige reiser til konkurranser?

- Uten en positiv innstilling fra mine fore-sattes side ville det neppe ha gått. Men be-driften stilte seg åpen og velvillig til mine ønsker og jeg fikk anledning til å tilpasse job-ben til løpene. Og sesongen - den varte jo i minst fire måneder - fra november til påske. Denne positive innstillingen gjaldt ikke minst adm.dir. Dehli Jemtland. Jeg kan ikke nok prise ham for hans hjelpende hånd og vennlighet. Han ba meg titt og ofte opp på sitt kontor, og etter at jeg vant i konkur-ranser fikk jeg også hyggelige gaver fra Siemens. Men det var alltid nyttige ting som f.eks. passersett, regnestav, fiskestang m.m. Jeg er i grunnen Siemens stor takk skyldig, for uten den fleksibiliteten Siemens viste i de årene tror jeg neppe at skøytekarrieren min hadde blitt som den ble.

Men også Siemens i Tyskland fulgte med i internasjonal skøytesport, for etter olympi-aden i '64 fikk jeg gratulasjonstelegram der-fra også.

- Hva husker du best fra elektrikertiden?

- Selv om triumfene på skøytebanen føltes storartet var det alltid godt å komme tilba-ke i jobb igjen, en følelse av å bli bragt «back to basic». Sjefene mine var flotte karer - Arvid Johansen var formann og Tryggve Kristiansen sjef, og blant kollegene husker jeg spesielt Svein Jørgensen. Vi jobbet mye sammen på Akers mek. verksted og ombord i israelske bananbåter på Oslo havn. Første jobben min var for øvrig ombord på «Black Prince». I en lengre periode var jeg på Steen og Strøm, det var i '62 da varehuset foretok store utvidelser.

- Hvordan artet dagen seg med både jobb og trening?

- Start kl 7.30 og pause kl 9.00. Jobbet til kl 16.30 og så bar det på trening - hver eneste dag hele året - til kl 21! Spiste mid-dag midt på dagen, og om kvelden på hybelen gikk det mest i kornmat. Men vet du hva? Når jeg ser tilbake på dette i dag tilegnet jeg meg den gang et glimrende spisemønster som toppidrettsutøvere senere har fått full innsikt i, bl.a. kornblan-dingens betydning etter trening.

- Du lå i verdenstoppen i flere år - gikk suk-sessen aldri til hodet?

- Det er klart at det var berusende å bli tiljublet og hyldet - det var jo et eventyr - og derfor veldig lett å skru selvbildet opp i de

høye sfærer, især for en 20-åring som nettopp var blitt verdensmester. Forhåpentligvis beholdt jeg beina på jorden. Under hele denne glansperioden hadde jeg et fast forankret ønske i underbevisstheten om å søke tilbake til bøkene. For hvor lenge kunne jeg holde meg på høyden og samle trofeer, fem år?, ti år? Og hva så? Ikke som i dag - nå er det jo blitt mer vanlig å leve som idrettsutøver. Derfor bestemte jeg meg for å studere videre, tok eksamen artium som privatist og gikk deretter inn i økonomistudiet på BI og ble siv.øk. i 1973.

Dette var selvfølgelig et brudd med elektrikerutdannelsen jeg hadde fra Siemens, en bedrift og et fag som jeg i grunnen trivdes svært godt i. Dessuten ble det stillet i utsikt fra Siemens' side en videreutdanning i Tyskland. Men under studiet var interessen for økonomi og tall blitt vekket for alvor, noe som førte til at jeg likevel valgte en videre karriere innen økonomi. Selv om Siemens beklaget at jeg kom til å forlate bedriften, viste alle stor forståelse for det valget jeg hadde tatt.

- Men skøyteene har du ikke lagt på hylla?

- Nei, og ikke idretten heller. Aktivitet på skøytebanen om vinteren og i marka om sommeren - det har vært en del av livet mitt helt siden jeg sluttet som konkurranseløper. Må ha meg en treningsøkt oppe i marka minst et par ganger i uka. På isen er vi en gjeng tidligere løpere som holder sammen fortsatt og møtes nå og da på Frogner stadion. Både Hjallis og Kupper'n er med. Vi mimrer og har det trivelig sammen. Kaller oss «Morgendagens skøyteess», og driver talentspeiding og sponning av yngre talenter. Selveste Johan Olav Koss fikk i sin tid et par flunkende nye skøyter, sponset av oss. Så, også Siemens er velkommen som bidragsyter! Skøytemuseet på Frogner stadion er basen for vår virksomhet i «Morgendagens

skøyteess». Det er absolutt vel verd et besøk! Per Ivar taler varmt om idrett, friluftsliv og vår vakre natur. Han reflekterer ofte over våre privilegier her i landet, ikke minst vår frihet, som det samfunnsengasjerte menneske han er. (Han satt i Oslo bystyre i to perioder, 1976-84). Særlig etter alt det han har sett under sine mange reiser rundt om i verden har det gått opp for ham hvor viktig det er å hegne om frihet og demokrati. Det som er selvfølgelig for oss, er slett ikke selvfølgelig for andre.

I Geiranger har han arvet et freddet gårdsbruk som kommer til å bli hans annet hjem om noen år. Der vil han slå seg ned og bo flere måneder i året - det er hans drøm. Per Ivar er ennå en livsbejaende ung mann i sinn og skinn. Han leser mye og er opp-tatt av kunst, kultur, politikk og historie. Han vil gjerne til bunns i sakene for å få dypere forståelse, på samme måte som han den gang

Per Ivar i kjent stil i 60-årene

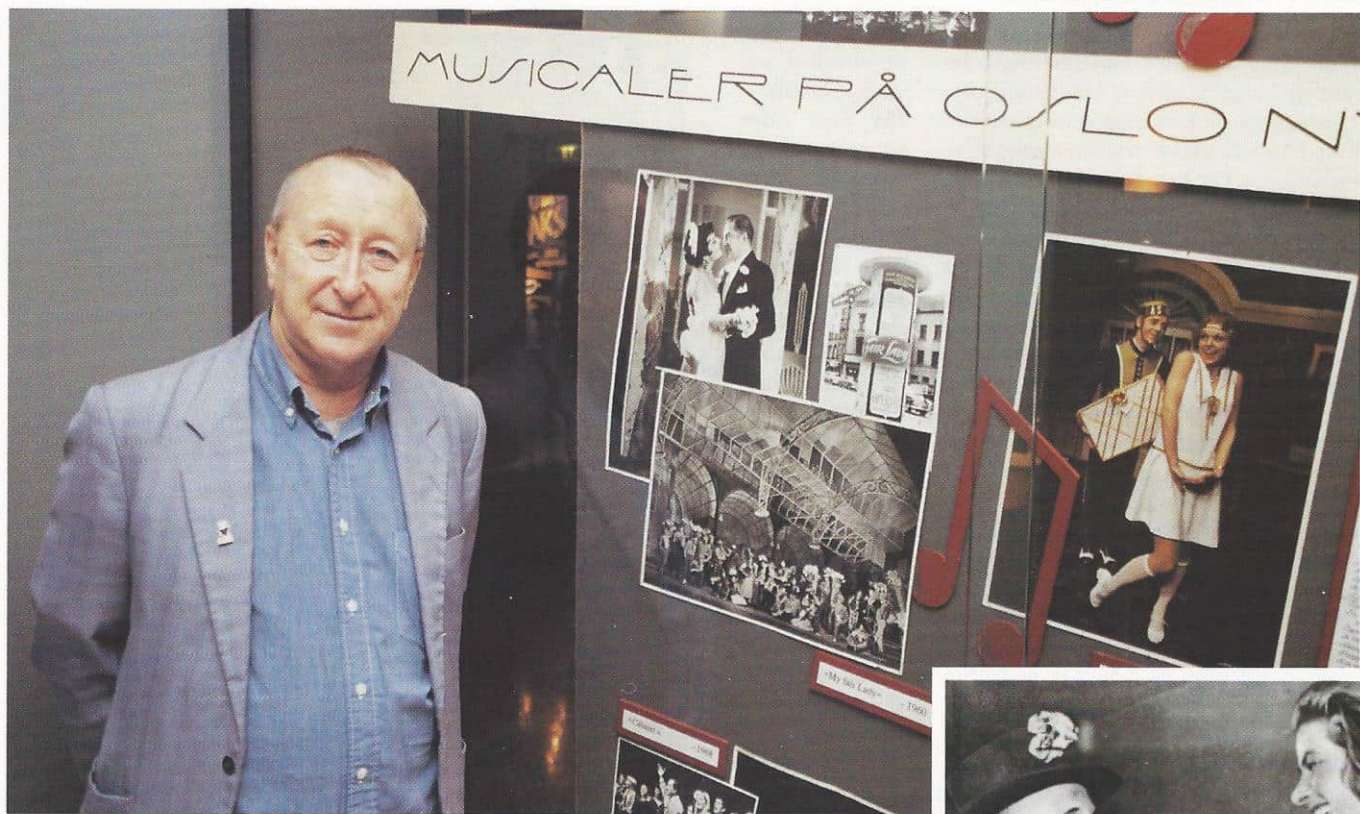
gjorde sine idrettsoppgaver grundig. Dette, sammen med det å holde kroppen i form, hevder han, skaper en motpol og en god balanse i forhold til det krevende faget han ivaretar til daglig - det dreier seg om finansieringsspmål til norske industribedrifter. Kundekretsen er de større Kredittkasse-kundene i Oslo-området.

Muntre historier på sengekanten i Hamburg før morgendagens bedriftsturnering. F.v: Svein Andersen, Per Ivar og Jan Gismervik.

Soussjef Per Ivar Moe i Kredittkassen, anno 1998

Listen over suksessrike forestillinger på Oslo Nye Teater er lang og imponerende – og Ulf Wengård har vært med på de fleste.

Ulf Wengård

En skicklig dansør

Tekst & Foto: Tor Cederkvist

Blant minnerike opplevelser står møtet med Ingrid Bergmann høyt i Ulf Wengårds bevissthet. Det var nemlig hun som bød opp – fordi hun "ville dansa med en skicklig dansør!" (Arkivfoto).

Etter fem år hos Siemens i Rosenkrantzgaten 11, danset Ulf Wengård over gaten til nr.10. Der ble han de neste femti år. Det ville sikkert være en overdrivelse å si at Ulf Wengård (71) har danset seg gjennom livet, ingen kan leve bare på toppene av tilværelsen. Men det er neppe noen overdrivelse å si at dansen og teateret har vært hans liv. Selv i årene 1943 til 1954, da han tjente sitt brød hos Siemens (Proton) i Rosenkrantzgaten 11 i Oslo.

Fra Oppegård til New York

- Bruk bakinngangen, rett overfor Malla, sier Ulf da vi gjør avtale om en prat. Den har han brukt i 50 år nå, sammen med Wenche Foss, Henki Kolstad og et utall andre kjendiser i norsk scenekunst.

Men etter 50 år som skuespiller på Oslo Nye Teater, er Ulf Wengård på sett og vis tilbake der han startet sitt yrkesaktive liv. Som bud og altnuligmann.

- Jo, jeg er pensjonert nå, sier Ulf.

- Men jeg kan ikke slippe teateret, så jeg prøver å gjøre nytte for meg på andre måter enn på scenen.

- Og hvis Oslo Nye en dag plutselig skulle stå i beit for å få dekket opp en liten rolle?

- Da trår jeg til på blunket!

Ulf er oppvokst på Oppegård, der hans far var kinomaskinist.

- Fra bakrommet i kinoen kunne jeg snike meg til å følge Fred Astairs meritter på dansesgulvet, lenge før jeg ville fått adgang til kinosalen selv på femm'ern, sier Ulf.

- Fred gjorde et uutslettelig inntrykk på meg. Straks kinosalen var tømt, spratt jeg opp på scenen og prøvde å kopiere min store helt. Det var derfor en drøm som gikk i oppfyllelse da Ulf som ung mann fikk et stipend til June Taylors Academy of Dance (step og akrobatikk) og Fred Astaires institutt for selskapsdans i New York. Dansen har fulgt ham hele livet, gjennom engasjement i Ny Norsk Ballett og Chat Noir på 40-tallet, via ansettelsen i dobbeltrolle som danser og skuespiller på Det Nye Teater og frem til i dag. Og fortsatt har han mye av spensten i behold, syttiåringen som en gang ble kåret til verdens mest spretne mann.

Ingen superselger

Sin første jobb etter fullført grunnskole hadde Ulf hos Siemens, som volontør på salgsavdelingen hos direktør Waage og kontorsjef Jahre.

- Det gikk ikke alltid så bra med salget, erindrer Ulf.

- Jeg var nok for ærlig, og det blir en sjelden populær av.

Mest kjent blant kollegaer er vel episoden om den gang en kunde kom inn og ville rådføre seg om kjøp av radio.

- Den der må du i alle fall ikke ta, det er verdens dårligste radio, sa Ulf og pekte ut radio XX.

Dagen etter ble han kalt inn til en alt annet enn blid direktør Waage, som kunne fortelle ham at det var direktøren for radiofabrikk XX han hadde gitt sine råd.

- Men det spiller vel ingen rolle, jeg ville sagt det samme om igjen jeg. For jeg hadde hørt på alle radioene, og den der var ikke noe tess, sier Ulf.

Direktør Waage var nok heller ikke bare glad for alle de gangene Ulf ba seg fri for å øve på teateret rett over gaten. Allerede fra 1948 hadde han strøjobber på Det Nye om kveldene, debuten fant sted i Den Glade Enke med Wenche Foss og Henki Kolstad i hovedrollene. Men øvingene i teateret foregikk på dagtid, det passet dårlig sammen med jobben hos Siemens. Bedre ble det kanskje ikke av at adm.dir. Torbjørn Dehli Jemtland var en god venn av teatersjef Normann, og gikk i forbønn for Ulf når direktør Waage ikke var helt medgjør.

- Til slutt ble det klart at jeg måtte velge, sier Ulf. Siemens eller teateret. Da måtte det bli teateret.

Danset med Bergmann

Ulf har møtt mange av teaterverdenens berømte personer. Spesielt godt husker han den svenske superstjernen Ingrid Bergmann, som kastet glans over en premierefest på Speilen. Det var i 1960, etter premieren på My Fair Lady, der Ulf spilte Jamie. Noen hadde sannsynligvis fortalt Ingrid Bergmann om Ulfs danseferdigheter, for da musikken på Speilen spilte opp, prikket primadonnaen ham på skulderen og bød opp til dans.

- Jeg ble både smigret og litt bleik, sier Ulf. - Hun var jo en meget staselig og høyreist kvinne, og du vet jo hvor høyt jeg rager over bakken!

Jeg minner ham om den danske poeten Halvdan Rasmussens lille hjertesukk

jeg danser med en kvinne
gjennom salens stille støy
jeg er en ganske liten mann
men hun er stor og høy
hun kløver luft og røk og larm
med ord som aldri når meg
jeg konverserer hennes barm
som nikker og forstår meg

Ulf medgir at situasjonen på Grand nok i utgangspunktet hadde mange trekk felles med Halvdan Rasmussens opplevelse. Men nok en gang kom Ulfs improvisatoriske evner ham til unnsetning. For å overdrive det spesielle i situasjonen, gikk han ned i plie, en stilling hvor danseren nærmest sitter på gulvet, mens bena går som trommestikker. Da Ulf og Ingrid hadde feid gulvet rent og divaen fått strøket de mest bortkomne lokkene på plass igjen, forkynte hun til de omkringstående at hun nok hadde kommet til å gå til frisøren og fått lagt en fastere frisyre, hvis hun hadde visst at "hon skulle få dansa med en skicklig dansør!".

Norges Smårolle Forbund

Ordet og de store roller har aldri vært Ulfs sak - situasjonskomikken, musicalen og barneteateret ligger hans hjerte nærmere. Derfor

har smårollene blitt hans domene.

- Kanskje er Ulf litt lat, men han mener det seriøst med sine roller. Han er den eneste som tar disse vanskelige smårollene på alvor, pleide Wenche Foss å si. Det skal vi merke oss, alle vi som tror det bare var en gimmick da Ulf for 20 år siden startet Norsk Smårolleforbund. Et forbund der han fremdeles er formann og eneste medlem, og der alle vedtak på den årlige generalforsamling vedtas enstemmig og uten motforslag.

- Jo, rollene tar jeg meget alvorlig, selv om formen kan være løssluppen, sier Ulf.

- I det hele tatt er jeg nok mer alvorlig enn mange får inntrykk av. Men det er riktig at jeg har en velutviklet sans for humor, og kan le meg fillete av en morsomhet. Spesielt ille er det når jeg selv eller de andre improviserer noe uventet på scenen, da ler jeg ofte så jeg må gå ut!

Venner viktig

- Det viktigste av alt er å ha gode venner, svarer Ulf på mitt spørsmål om hva som er viktigst i livet. Familie kan bli noe mer kronglete, Ulf har vært gift og lykkelig skilt to ganger - og konene kommer fortsatt i teateret og ser på ham. Også helsa betyr mye, spensten og utholdenheten holder han liv i ved å gå mye. Spesielt setter han pris på lange skiturer i Marka. Med mobiltelefon nå, selv en gummimann kan jo ikke stole helt på at beina ikke er blitt litt sprøe i substansen med årene. Men noen helsefanatiker har Ulf aldri vært, og han holder fortsatt fast ved sitt livsmotto:

"En doktor om dagen holder eplene unna!"

- En hyggelig prat over en liten drink i garderoben etter endt forestilling hører med til de gode stundene i livet, mener Ulf. Likevel understreker han at før og under en

forestilling er alle edrue.

- Ingen blir bedre på scenen av å ha en drink under vesten, slår han fast.

Teateret vil overleve

Femti år og 130 oppsetninger i Thalias tjeneste er en innsats det står respekt av, og som gjør en mann meningsberettiget om det meste som angår teateret. Det faller derfor naturlig å avslutte denne samtalen med å spørre Ulf hva han tror om teaterets fremtid, dets status og betydning. Vil det langsomt miste taket på sitt publikum, bli for eksklusivt og dyrt? Dømt som finkulturelt, og derfor nord og ned, av stadig sterkere populistiske strømninger? Vil de hermetiserte utgavene på film og video slå ut den levende teaterscenen, slik CD og disc jockey har avløst visesangeren med kassegitareren og spelmannslaget på lokalet?

- Jeg er redd spørsmålene dine er svært så relevante, sier Ulf ettertenksomt.

- Det kan se vanskelig ut. Men det levende må til! Og tross alt, det er jo nærmere 20 teatre og frie grupper bare i denne byen, det må vi kunne se som en slags garanti for fremtiden.

På det punktet må vi gi ham rett, mannen som selv har brakt glede og livsmot til flere generasjoner nordmenn. Nettopp ved å være et levende mennesket som gir alt, der og da, uten elektronikk og laserlys til å dekke over svakhetene. Derfor markerte den en lykkelig hendelse for mer enn ett menneske, den dagen for femti år siden, da Ulf Wengård danset seg fra elektrofirmaet til teateret i Rosenkrantzgaten i Oslo.

Garderoben med portrettet av den store danske skuespilleren Poul Reichardt arvet Ulf etter Henki Kolstad. Bildet har hengsler og kjetting på baksiden, og gjør nytten som bardisk når gode kollegaer stikker innom etter forestillingen.

Odd Iversen: Kjæmpefin gjeng. Aldri sure miner i Siemens!

Tekst & Foto: Tor Odd Vist

- Verdens beste fotball-lag e' vælkommen hit te Lærkandal. Vi ska vis dæm! - sier Odd Iversen og viser stolt fram et flott baneanlegg.

Odd er nå materialforvalter i Rosenborg Ballklub, og er alltid å treffe på mobil. Vi slår nummeret og har straks kontakt. - Ja da, intervju ska bli. Men kinn du itj veint te over helga. Du skjønne, æ e' på feri' på Kanariøyan akkurat no og sett og kose' mæ på alta'n på hotælle'. Har itj hatt feri' på over to år.

Uka etter møter en frisk og opplagt Odd Iversen opp i klubbhuset på Lærkandal til avtalt tid.

- Godt å vårrå i gang igjen. My' å gjørrå sju', særli' når vi no har blitt med i Champions League.

Etter hvert kommer vi over til saken. Odd forteller at det var i 1977 han begynte i Siemens. Han spilte da på Vålerenga. Måtte ha noe å gjøre i tillegg og var så heldig å få jobb på lageret på Linderud.

- Kjæmpefin gjeng. Aldri sure miner når æ mått' reis' bort på treninge eller kamp. Bare klapp på skuldra og lykke te'. Æ trivdes utrolig godt! Når æ e' i Oslo tar æ gjerne en tur innom og helse' på gamle kjeinte.

Men tiden i Siemens varte ikke så lenge. Vinteren 79-80 drog han tilbake til Trondheim for å avslutte sin karriere der.

Det var meningen at han skulle fortsette i Siemens, men ansettelsesstopp hindret det. Sommeren 1980 fikk han jobb som kjøtskjærer på Stabburet. Etter fem år der bar det til Gjøvik med jobb i forsvaret. Da kom det telefon fra Nils Arne som tilbød ham jobb som materialforvalter i Rosenborg.

- Nå har æ det meget bra, sier han. - E' i miljøe' og trives godt.

I listene over våre ansatte finner vi også personer som har hatt helt andre ting som sin hovedbeskjeftigelse enn det vi vanligvis driver med i Siemens. En av dem er fotball-legenden Odd Iversen. Han skulle vi gjerne hatt noen ord med.

- Hadde du ønsket å kunne være med som aktiv igjen?

- Det har æ lagt bak mæ. Hadd' det fint i deinn ti'a å. Det e' ei ainna ti' no. For my' pæng. Lett for å bli sjalusi.

Men om Odd hadde vært med i dag, hadde han nok sikkert vært med i toppen. Vi spør om hva som gjorde ham til en av de beste spissene (kanskje den beste?) i norsk fotball gjennom tidene. Kan slikt være arvelig?

- Det e' mange faktora. Det e' oppvæksmiljø, klubbmiljø, trening og atter trening. Og selvsagt må du ha anlægg, og kanskje det kan vær' arveli'.

Ja kanskje det? Av hans fem barn, hvorav fire er sønner, ser det ut til at nummer tre, Steffen, har arvet farens ferdigheter. Som faren er han hurtig, god i luften, skyter godt med begge beina, skaper sjanser, og lager mål.

- Men hain bynt som proff ailt for tidli'. Dæffor blei'n fort skada og. Hain skoill ha veinta te hain va' meir robust i kroppen. Æ prøvd' å snakk'en te fornuft, men hain va ung og ivri' veit du.

- Du var også skadet i lang tid?

- Ja, æ va' proff i Belgia i tre år, og der fikk æ ødelagt karrieren min. Det va' ætter det at æ reist hjem og bynt i Vålerenga. Der hadd' æ det fint.

- Du har skapt et uttrykk som brukes innen fotballspråket i Norge. En «Ivers», hva er det?

- Det e' vel det samme som brassespark. Æ tok sjangsa, kasta mæ roint og kom ne' på nakken. Og baill'n gikk i mål både tidt og oft'.

- Hvor mange mål har du laga i norsk toppfotball?

- 158 seriemål i førstedivisjon', cirka 150 i cupen, 20 landslagsmål, og 7 for ungdomslandslaget.

- Den største opplevelse som fotballspiller?

- Det må vel vær' dein først' gangen æ spælt' me' flagge' på brøste'. Da hadd' æ klomp i halsen. Det va' borte mot Portugal i 1966, og vi vann 3-2.

- Laget du noen mål?

- Ja. Æ va' heildi' og skåra aill tre.

- Men avskjedskampen min på Lærkandal den 15. august 1982 for 20 000 tilskuera kjæm æ heiller aildri' te å glømt'. Da skjønt' æ litt av det æ hadd' vært me' på. Æ mått' ha en time for mæ sjøl ætte'på.

- Har du noen historier fra Siemens til slutt?

- Nei, dårli' med det. Men æ kinn gjenta at det va' ei kjæmpefin tid med gode arbeidskamerata i et flott miljø, avslutter Odd før han haster bort på vaskeriet for å sjekke tilstanden til spillerdraktene.